

גַּל עֵינַי וְאַבִּיטָה נְפִלְאוֹת מְתוֹרָתְךָ

נְפִלְאוֹת

שיעורי תורה והתוועדויות חסידיות
מהרב יצחק גינזבורג שליט"א

כאשר מדברים על לקרב רחוקים, עלינו לדעת שהם לא רחוקים בעצם – יהודי הוא קדוש, רק שמהו חיצוני התלבש עליו, לכן לעת עתה אינו הולך בפועל בדרך ה'. ריש לקיש אמר: "קשוט עצמך ואחר כך קשוט אחרים". בשביל לקרב מישהו אחר אני צריך קודם כל לקרב את עצמי. עלי להכיר ב"גוי אשר בקרבך", במיוחד בעמלק בגימטריא ספק שבקרבי, ולמחות אותו. אחר כך אני יכול במאור פנים וחיוך על השפתים לקרב את היהודי שאני פוגש ברחוב.

[מתוך השיעור "ילחם מלחמות ה'"]

בהר־בְּחֻקְתִּי תִשָּׁפ"ו

בהר"ב חזתי ה'תשפ"ו

26 **הסיפור החסידי**

"אני אחראי עליו"
ה'ייטב לב' השני מסיגט

28 **מענות ותשובות**

תשובות הרב לשואלים
ליווי מועמדים לגיור,
הזדהות עם פסוקי תהלים
ואמירות לא מובנות של צדיקים

29 **פאצור ד'עדיק**

גדול הפשקבילים
רזי יספר לנו על פעל ההלוא ש'ל
ה'יסוד ש'ביסוד' – רבי א'יזיק מהומיל

04 **"ילחם מלחמות ה"**

התבגרות ניצוץ המשיח בשלבי החיים
עיון חסידי בדברי הרמב"ם
על שלבי התגלות המשיח

14 **הליכה באמונה**

מאור עינים פרשת בקקתי
מעלת החקים הבלתי מובנים
על המצוות המובנות

19 **שומע כעונה בספירת העומר** (ח"ב)

פניני ספירת העומר
עיון בנגלה ובפנימיות
בהלכות ספירת העומר

25 **פרקי אבות** פרק ד משנה טו

בינוניות הגלות
תכלית הגלות – שויון ואחדות

העלון מופק ע"י עמותת
אוהבים להיות יהודים.
לקבלת השיעורים במייל
ולהצטרפות לצוות המפיצים:
itiel@pnimi.org.il
עריכה: אביב מויאל
עיצוב: דעה צ' אביחיל
מערכת: הרב יוסף פלאי,
בעד יעקבי ואיתיאל גלעדי
עריכת מקורות: ישראל כץ, מנחם-
זאב וינגורט, יוחאי אלימלך רוה

בברכה
נכון שיכתוב בצורת ספר השיעורים שלומד.
"בברכה להצלחה..."
(הוראת כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש,
מתוך מכתבו אל הרב גינזבורג מימי אלול ה'תשמ"א)

הקדמת המערכת

שבת שלום לכל קוראי **נפלאות**, בתוך כל בית ישראל.

שלושה שיעורים בגליון השבוע: שיעור מופלא ל**כר מצוה** של נכד הרב, **מאור עינים** על פרשת בחקתי וחלקו השני של **פניני ספירת העומר** המורחב.

השיעור הראשון – **"לחם מלחמות ה'"** – הוא **'נשיקה חסידית'** שהקליט הרב לרגל בר מצוה לנכדו [שהתקיימה בקראון הייטס ונבצר מהרב להשתתף בה בגשמיות] ובו מקביל הרב את **חמשת השלבים** בהם מתאר הרמב"ם בהלכות מלכים את **מלך המשיח**, לחמישה שלבים **בהתבגרות האדם** המגלים בכל פעם **'ניצוץ משיח'** נוסף שבאדם – תוך דגש על שלב בר המצוה בו נכנס היהודי לשלב של **"לחם מלחמות ה'"**.

השיעור השני – **הליכה באמונה** – הוא שיעור **מאור עינים** לפרשת בחקתי, המבאר את **מעלת חקי התורה הבלתי מובנים**, על המצוות בהן מורגש **"טוב טעם ודעת"**. עוד דוגמה יפה ללימוד בספר חסידות כללי, באותיות של חסידות חב"ד.

השיעור השלישי – **שומע כעונה בספירת העומר (ח"ב)** – הוא חלקו השני של מדור **פניני ספירת העומר המורחב** שפורסם בגליון הקודם, ובו פורש הרב **חקירה הלכתית בנגלה** להגדרות עמוקות בחסידות, על דרגות שונות בספירת ההוד.

שמו לב **למדור לילדים** בו יספר לנו רזי על דמותו של החסיד המפורסם וה'משכיל' הנודע **רבי יצחק אייזיק מהומיל** שיום ההילולא שלו יחול השבוע ב'**יסוד שביסוד'**.

שבת שלום ומבורך,
המערכת

סדר הלימוד לשבוע פרשת **במדבר** הבעל"ט:
נ"ך יומי – איוב פרקים טו-כא; **משנה – זבחים** פרק יג.

”ילחם מלחמות ה”

קיצור מהלך השיעור

בל”ג בעומר התקיימה בארה”ב, בשכונת ”כי שם צוה ה’ את הברכה”, חגיגת **ברי־מצוה** לנכדו של הרב, שנקרא **משה־צבי** – על שם סבו, הרה”ח משה־צבי הלוי סגל ע”ה, מגדולי הגבורים הלוחמים לחרות ישראל ותקומתו כרצון ה’. מהרב נבצר להגיע, אך הוא הקליט מראש שיעור יפהפה – ’נשיקה חסידית’ – לכבוד חתן ברי־המצוה. **פרק א** מבאר כיצד **חמשת השלבים** שמפרש הרמב”ם כשהוא מתאר את **המשיח** – חמש העליות שכנגד **נפשי־רוח־נשמה־חיה־יחידה** של המשיח עצמו – מתקיימים **במהלך חייו של כל יהודי**, כחלק מהתפתחות **ניצוץ־משיח** שבו. דגש מיוחד מושם על השלב של **ברי־מצוה**, בו נכנס היהודי לשלב של ”ילחם מלחמות ה’ – וינצח!“. **פרק ב** עוסק בסודות השם **משה־צבי**, הרומז ל”**גואל ראשון**” ו”**גואל אחרון**”, כאשר הצבי מבטא את **הטבעיות** לה נזכה **בתורת משיח**.

הכי אהב להסביר ולפרש², שההופעה־ההתגלות של המשיח היא בחמשה שלבים, שהם כנגד הנרנח”י של המשיח עצמו³ (**משח**, שרש משיח, אותיות **חמש**). השלב הראשון, הוא ”יכוף כל ישראל” לקיים תורה ומצוה. השלב השני הוא ילחם מלחמות ה’ וינצח. השלב השלישי, יבנה

א. התפתחות ניצוץ משיח בחיי האדם

משה־צבי, מזל טוב מזל טוב בהגיעך למצוות, שתלך מחיל אל חיל בדרך החסידות – שתהיה חסיד, ירא שמים ולמדן, שליח של הרבי – וגם בדרך הסבא־דבא שאתה נקרא על שמו, משה צבי.

חמש פעולות משיח בכל אחד

כתוב בסוף הרמב”ם⁴, אחד הקטעים שהרבי

הנדל. ו’ אייר תשפ”ו – כפ”ח.

א הלכות מלכים פ”א ה”ד.

ב ראה דבר מלכות – חידושים וביאורים בהלכות מלכים סימן ט, ובנסמן שם, ובכ”מ.

ג ראה מעין גנים ח”ג בחקתי עמ’ קסא־קסב, הנסמן בהערה לה ועוד; התועדות ל”ג בעומר ס”ח. ובכ”מ.

שרשם ע”י איתאל גלעד. הקלטה לבר מצוה משה־צבי שי

שלכל אחד ואחד יש ניצוץ של מלך המשיח^ט, כמו שכתוב בתניא 'שלכל אחד ואחד יש ניצוץ של גואל ראשון, משה רבינו. הניצוץ של משה רבינו הוא ענין הדעת של כל אחד ואחד מישראל לדעת את ה' (על ידי התבוננות) ועל ידי זה לקיים את מצות תורת משה. אבל, כמו שעוד נסביר, משיח הוא משהו אחר – שייך לטבע של כל יהודי – תוספת על שלמות התורה והמצוות (כאשר "תוספתו של הקב"ה מרובה על העיקר"^א).

חינוך קטן – כפיה דתית

שוב, מה רוצים עכשיו להסביר, ולתת מתנה, נשיקה חסידית, לבר-מצוה שלנו, משה צבי שיחיה? שעד גיל 13 עיקר העבודה של האדם היא לתקן את הנפש, תיקון שנעשה על ידי חינוך של מצוות. אפילו אם הוא מאימת הרצועה, כתוב^ב שהבל פיותיהם של תינוקות של בית רבן עולה מעלה-מעלה, יותר גבוה מכל דבר אחר. עד בר מצוה גם המחנך וגם המחונך צריכים לקבל מצוות בפשוטו – כאן זה חינוך רק מתוך כפיה.

חינוך טוב הוא כפיה בדרכי נעם, אבל בעצם הוא כפיה. היום, במדינה הזו קוראים לכך 'הדתה', על ידי החינוך כופים עליך להיות דתי. הכל טוב ויפה, כך ה' רוצה, כך הכי טוב – כי הכל כדי לחנך את האדם להיות טוב, שיוכה לחיים מאושרים.

בר מצוה – ילחם מלחמות ה' וינצח

אבל מה זה בר מצוה? מאיפה לומדים בתורה

מקדש במקומו. השלב הרביעי הוא קיבוץ גלויות. השלב החמישי, שעל ידו תתקיים בשלמות מה שאנחנו קוראים 'המהפכה הרביעית'^ד, להיות אור (תורה חדשה) לגוים, הוא "כי אז אהפך אל עמים שפה בדורה לקרא כלם בשם הוי' לעבדו שכם אחד"^ה (נקרא בפירוש מהפכה בלשון הפסוק).

"יכוף" הוא תיקון הנפש, גם של המשיח, כאשר הוא קודם כל מקיים את ה"יכוף" בתוכו (להיות "קשוט עצמך ואחר כך קשוט אחרים"), ומכך בא לכופ את כל ישראל, בדרכי נעם (כהדגשת הרבי^ו), לשמור את התורה והמצוה. המשיח הוא הנשמה הכללית, הכי כללית של נשמות ישראל, כמו שהוסבר בזמן האחרון^ז.

קודם המשיח צריך להשלים בתוך עצמו את תיקון הנפש, אחר כך את הרוח, הנשמה, החיה והיחידה. כשהוא השלים את הנפש שלו הוא מצליח לכופ את כל בית ישראל, ברצון לקיים את התורה והמצוה כנ"ל. בכל אופן, המלה של הרמב"ם היא "יכוף", אתכפיא, יחסית עדיין תורת העולם הזה, תורת "משה גואל ראשון" שבתוך "משה גואל אחרון" (וכמו שמתאר הרמב"ם בפירוש את השלב הזה, שכל מצות תורת משה חוזרות

ומתקיימות בשלמות). אחר כך הוא ילחם מלחמות ה' וינצח. אחר כך – בית המקדש. אחר כך – קיבוץ גלויות. ובסוף – הפיכת כל העולם לעבוד את ה' שכם אחד. נסביר בצורה פשוטה: הבעל שם טוב אומר

ד החל מהתועודות כ"ד טבת תשע"ה. ראה בספר המהפכה הרביעית.

ה צפניה ג, ט.

ו ב"מ קז, ב.

ז שיחות קודש תשכ"ז עמ' 35; תשכ"ט ח"א עמ' 96; תשל"ה ח"ב עמ' 433. ובריבוי מקומות.

ח בסעודת משיח (נדפסה בגליון אחו"ק) השתא.

ט מאור עינים פרשות שמות ופינחס בשם הבעש"ט.

י פרק מב.

יא בראשית רבה סא, א.

יב ראה תניא קו"א ג.

כל ההתפתחות של הילד, הנער, האיש, המבוגר, היא גופא הסדר של פעולות משיח שהרמב"ם מתאר בפרוטרוט

"זכו" לשון

הזדככות. ככל שמזדככים יותר ויותר פחות צריך כפיה לשם קיום הטוב ובריחה מהרע. ככל שהאדם זך ונקי – "זכה" – יותר 'בא' לו להיות כראוי באופן טבעי

בר מצוה?²¹ מלוי, שנקרא "איש"²², כאשר היה בר-מצוה והלך להלחם עם אנשי שכם – שכם בן חמור, אבא חמור וכל הגוים שם – והוא נצח מכח ישראל סבא²³. יעקב לא הסכים במודע שלו למעשה של שמעון ולוי, אבל ה' כן הסכים, ומשה רבינו גם הסכים, כידוע²⁴. מה זה אומר לגבי בר מצוה? כל המצוה, ההלכה, שבר מצוה הוא בגיל 13, לומדים מלוי שלקח את חרבו ("ויקח איש חרבו") להלחם באנשי שכם בשביל להציל את כבודה של אחותו דינה.

הווארט הוא שאחד הסודות, העניינים, של בר מצוה, הוא להלחם. הגיע הזמן להלחם! עד כאן היתה כפיה, עשינו אותך דתי, זה החינוך עד גיל בר מצוה, "יכוף". אבל מבר מצוה החידוש הוא "ילחם מלחמות ה' וינצח", השלב השני של משיח. כלומר, כל ההתפתחות כאן – של הילד, הנער, האיש, המבוגר – היא גופא הסדר של פעולות משיח שהרמב"ם מתאר בפרוטרוט. הרבי אהב לדבר על פעולות משיח²⁵. ישנן חמש פעולות משיח שצריך להוציא מהכח אל הפועל. הפעולה הראשונה היא לתקן את הנפש, גם שלי וגם של כל מי שיש לי עליו השפעה.

הפעולה השנייה היא להלחם, עד "דידן נצח" ועד בכלל, "ארדוף אויבי ואשיגם ולא אשוב עד כלותם"²⁶.

חתונה – בנין המקדש

הפעולה השלישית היא לבנות את בית המקדש. מה השלב הזה בחיי האדם? אם כבר מצוה הוא כבר לוקח את החרב ומתחיל להלחם, מה השלב של "בנה מקדש במקומו" אחרי שהוא מנצח? שיקים בית נאמן בישראל, "בן שמונה עשרה לחופה"²⁷.

הרי הבית היהודי הוא מקדש מעט ממש – כאשר "איש ואשה זכו" יש "שכינה ביניהם"²⁸, י של איש ויה של אשה, שם יה. "שכינה ביניהם" היא ממש "ושכנתי בתוכם"²⁹, "בתוך כל אחד ואחד מישראל"³⁰, במיוחד בזוג, באיש ואשה שמזדככים. "זכו" לשון הזדככות. ככל שמזדככים יותר ויותר פחות צריך כפיה לשם קיום הטוב ובריחה מהרע. ככל שהאדם זך ונקי – "זכה" – יותר 'בא' לו להיות כראוי באופן טבעי.

אם הוא מקיים את השלב השלישי הזה הוא כבר יזכה להיות בבחינת 'ודאי משיח'. עד כאן הוא רק בחזקת שהוא משיח. יש לו את עבודת האתכפאי – שאנחנו מסבירים עכשיו שהיא עד גיל בר מצוה, עבודה שהיא "חנוך קטן" בלשון אדמו"ר הזקן בתניא. בר מצוה היא כבר "ילחם מלחמות ה' וינצח", שצריך עוד להסביר יותר. עד המלחמות הוא בחזקת שהוא משיח – חזקה גם לשון תוקף, התוקף הנצרך בשביל להלחם מלחמות ה' ולנצח, בחינת "וחזקת והיית לאיש"³¹. אחד כך, כשהוא נושא אשה והשכינה שרויה בבית שלו, כשהוא בונה מקדש, הוא כבר

יח תהלים יח, לח.

יט אבות פ"ה מכ"א.

כ סוטה יז, א.

כא שמות כה, ח.

כב ראשית חכמה שער האהבה פ"ו; תחילת "באתי לגני", ועוד.

כג מלכים א' ב, ב. וראה הוספות לסה"מ תרנ"ב עמ' שכה; שכו. ובכ"מ.

יג רש"י נידר כט, ב ד"ה "רבי סבר" ובכ"ד. ראה לקו"ש ח"ה וישלח א.

יד בראשית לד, כה.

טו ראה בראשית רבה פ, י.

טז ראה זהר ח"א רלו, איב (וספרי ברכה ח), ואכמ"ל.

יז ראה גם מלך ביפיו (עמ' רב ואילך).

מסוים – יכול להיות גיל מבוגר – יש לו כח להעמיד תולדות בגשמיות. אבל לפי טבע העולם, שה' ברא לכבודו^ל, יש גיל שכבר אי אפשר בדרך הטבע יותר להוליד ילדים בגשמיות. מה צריך לעשות מאז? רק הפצת אור התורה והחסידות נטו. הפצה לא רק ליהודים, לשם קיבוץ גלויות כנ"ל, אלא לכל באי עולם, שכן דווקא מקדשים שם שמים בעולם, כמו אברהם אבינו, "אב המון גוים"^{לא}, שהקדיש את חייו, במסירות נפש, לפרסם אלקותו יתברך בעולם כולו.

כל זמן שאני מוליד נשמות – אני מוליד יהודים נטו, בלבד. אבל ברגע שכבר הפסקתי להוליד בעצמי – הגלגל חוזה, ממשיך להתגלגל, יש בניים ובני בניים, נכדים ונינים עד סוף כל

הדורות. מתגלגל מעצמו, הגיע למסה קריטית – מה אני עושה עכשיו? צריך להקדיש את עצמי לעיקר רצון ה', "והיה הוי' למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה הוי' אחד ושמו אחד"^{לב}, שעיקר רצונו ותכלית כוונת הבריאה לעשות לו יתברך דירה בתחתונים^{לד} הם "כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה לקרוא כלם בשם הוי' לעבדו שכם אחד". זו התגלות אלקות נטו.

העובדה שאדם לא מוליד בגשמיות בעצמו היא כבר סימן שהוא מתבטל, כמו "בן מאה כאילו מת ועבר ובטל מן העולם"^{לד}. אז מה הוא עושה? הוא רק צינוה. כמו שיש שתי דעות מי עושה את השלב החמישי – ה' או המשיח^{לה}. גם לגבי בית מקדש יש שתי דעות כאלו^{לו}, אבל

'משיח ודאי' כנ"ל. "ביאת משיח" היינו כאשר הוא בא לביתו, חוזר משדה הקרב לנוהו, וד"ל.

פריה ורביה – קיבוץ גלויות

אחר כך הוא מקיים מצות "פרו ורבו"^{כד} בהידור, לא מסתפק רק בבן ובת^{כה}. גם אצל ה"עזר כנגדו"^{כז} – שלא מצווה^{כח}, היא גם משתתפת במצוה וביתר מסירות נפש, כידוע^{כט} – שאין אצלה שום היכי תמצוי אחרת. מה הם עושים? קיבוץ גלויות. כל בן ובת שנולדים לזוג הם נשמה יקרה, שהיתה בגלות עד עכשיו, ומשיבים אותה לציון. ציון היא פנימיות המלכות, כנסת ישראל. זהו רמז שככל שמולידים בקדושה ובטהרה נשמות, לא רק שעושים ממש קיבוץ גלויות

(מעלים-מחזירים-מקבצים נשמות נדחות), אלא גם משפיעים על כל העולם במקיף – שכל היהודים ירצו ויתעוררו לשוב לציון. לשוב לציון פירושו, קודם כל, לשוב בתשובה, ואז לשוב לציון כפשוטו. מי משפיע על יהודי לעשות תשובה קיים מצות "פרו ורבו" ברוחניות, כמו שאומר אדמו"ר הזקן שפירוש "פרו ורבו" הוא "א איד דארף מאכן נאך א איד" ('על יהודי לעשות עוד יהודי')^{כט}, לקרב עוד יהודי לה' יתברך, לאבינו שבשמים. זהו קיבוץ גלויות.

זקנה – התמסרות למהפכה הרביעית

מה בסוף? לפריה ורביה כפשוטו יש גבול בגשמיות. הקב"ה ברא את האדם שעד גיל

ככל שמולידים
בקדושה ובטהרה
נשמות, גם
משפיעים על כל
העולם במקיף –
שכל היהודים ירצו
ויתעוררו לשוב
לציון

ל אבות פ"ו מ"א.

לא בראשית יז, ה.

לב זכריה יד, ט.

לג תנחומא נשא טז; תניא פל"ו.

לד אבות פ"ה מכ"א.

לה ראה בשיעור ל"ג בעומר תשס"ח. ובכ"מ.

לו ראה מלכות ישראל עמ' רפה; הטבע היהודי עמ' נב

והאלה (וש"נ).

כד בראשית א, כח.

כה שו"ע אבה"ע א, ה.

כו בראשית ב, יח.

כז שו"ע שם סי"ד.

כח אג"ק חט"ו אגרת ה'תח (עמ' פט). ראה בעתה אחישנה עמ' רסא.

כט שיחת י"ג תמוז תרצ"א (סה"ש תרצ"א עמ' 262);

אג"ק ח"א עמ' קכח.

מצוה כנ"ל. גם משה עשה דבר דומה, "וַיֵּךְ אֶת הַמִּצְרִי" ^{לט}, "ראשית דרכו של גואל ישראל" ^מ, גואל ראשון. השאלה באיזה גיל היה – לא דבר פשוט בכלל. במדרש ^{מא} יש שתי דעות, לפי דעת אחת הוא היה בן 20 ולפי דעת אחת בן 40, ובסדר הדורות הוא מביא ^{מב} שהיה בן 18, 18 לחופה. יש גם מקום שכתוב ^{מג} שכבר התחיל – צריך לומר שהתחיל בכח (בציור המחשבה של משה, מחשבה המצטרפת למעשה ממש) – בגיל 13. אם נחבר את ארבעת הגילאים האלה יחד – 13 18 20 40 – נקבל 91 שהוא 13 במשולש, סכום כל המספרים מ־1 עד 13 (ללמד שהכל הוא בכלל "בן שלש עשרה למצות")! יש משהו עצמי אצל משה רבינו, כמו אצל לוי, שבגיל שלש עשרה כבר 'בא לי' להרוג את המצרי שמכה את אחי, לקיים מצות מחית עמלק. השלב השני ברמב"ם, "ילחם מלחמות ה' וינצח", בפירוש הולך בעיקר על מחית עמלק, ככה כתוב ברמב"ם ^{מד}. ידוע מהבעש"ט שעמלק בגימטריא ספק. בעבודה הפנימית, לא שמשה צבי שלנו ילך לחנות ויקנה חרב או אקדה, ויתחיל לפעול את הפעולה השניה של מלך המשיח... אלא מה? הוא כן צריך לפעול אותה, אבל בפנימיות, שכך הדרך של הרבי – הוא צריך להרוג את הספק. בתוך כל אחד יש ספק. אחרי שהוא קבל בכפיה את התורה והמצוות – החינוך שלו עד עצם היום הזה, עד הבר מצוה. עכשיו הוא צריך להכיר שיש עמלק במציאות ושעליו למחות אותו.

מתי גומרים למחות אותו? אמרנו ששמע שראשית ה"וּיֵךְ אֶת הַמִּצְרִי" (במחשבה על כל פנים) היה בגיל 13. שוב, אצל לוי פשוט שהיה בגיל 13, "ויקח איש חרבו". "איש"

לט שמות ב, יב.

מ ראה מלכות ישראל ח"ג מאמר "ראשית דרכו של גואל ישראל – ויך את המצרי".

מא שמות רבה א, כז.

מב סדר ימות עולם ב'שפו.

מג ראה פנים יפות (ע"פ הרמב"ן) לשמות ב, יא.

מד הלכות מלכים פ"ה ה"א.

כאן עוד יותר. השלב הזה הוא כנגד ה'איך' של המשיח, היחידה של משיח.

אם כן, הסברנו בקיצור שחמשת השלבים של הרמב"ם לגבי פעולות משיח, שבעצם הם הנרנח"י שלו, מקבילים לחמשה שלבים בחיי האדם, שהרי לכל יהודי יש ניצוץ משיח.

"וַיֵּךְ אֶת הַמִּצְרִי" – שלבים במלחמות ה'

נחזור לבר מצוה, שאנחנו עכשיו חוגגים. צריך להסביר קצת יותר לעומק מה הכוונה שהבר מצוה הוא בעצם "ויקח איש חרבו" – זהו המקור של הבר מצוה, של לוי בהגיעו לגיל 13. הבר מצוה, משה צבי, קרוי על שם הסבא, שהצטיין במלחמות ה'... קודם כל הוא נקרא משה.

משה רבינו גם עשה משהו דומה ללוי. קודם כל, משה רבינו הוא הנין של לוי, "ומשה איש האלהים בניו יקראו על שבת הלוי" ^{מז}, כמפורש בדברי הימים. גם בחיי חיותו הוא היה מן המשוררים של הלויים ^{מח}. הוא לוי, ודאי הולך בדרך

סבא־רבא שלו, לוי בן יעקב אבינו. לוי עשה את המעשה שלו בגיל 13, המקור של גיל בר

יש משהו עצמי אצל משה רבינו, כמו אצל לוי, שבגיל שלש עשרה כבר 'בא לי' להרוג את המצרי שמכה את אחי

לא שמשה צבי שלנו ילך לחנות ויקנה חרב או אקדה, ויתחיל לפעול את הפעולה השניה של מלך המשיח... אלא מה? הוא כן צריך לפעול אותה, אבל בפנימיות, שכך הדרך של הרבי – הוא צריך להרוג את הספק

לז דברי הימים א כג, יד.

לח ערכין יא, ב וברש"י ד"ה "על עסקי".

לאחר שמחית את עמלק במקומך (בתוך עצמך) מעתה יש לך לרדוף אחריו במקום אחר, למחות את העמלק שביהודים אחרים

בחוץ ולגמור אתו חשבון לגמרי. מה קורה בגיל 40? "בן ארבעים לבינה", יש לו את תכלית ההתפתחות השכלית כדי למחות את הספק מהשרש, ואף להמתיק את שרש הדין שבספק לרחמים פשוטים בפנימיות אמא¹, סוד גיל ארבעים לבינה. עמלק הוא הלעומת זה של הדעת – "אם אין דעת אין בינה, אם אין בינה אין דעת"² – ומחיתו בתכלית, דהיינו אתהפכא החשוכא וטעמין מרירו שבו לנהורא ומיתקא³, היא כאשר משה-משיח (שבכל אחד) מגיע לגיל ארבעים לבינה.

קירוב רחוקים מבר מצוה

כך אפשר להסביר את כל השלבים האלה. אבל נחזור שוב לגיל בר מצוה, ולחדד שהוא הגיל שעל האדם לתת את דעתו (בבר מצוה נעשה האדם בר דעת) להשפיע על הזולת. עד אז גם אפשר להתחנך למבצעים, אבל עיקר ההשפעה, בדעת שלמה, על הזולת מתחיל מבר מצוה – בחור צריך לצאת, ליטול לולב עם אנשים, להניח תפילין, להשפיע, לדבר אתם. הכל לקרב רחוקים בדרכי נעם, בבחינת "נעימות בימינך נצח"⁴ – זה ה"ילחם מלחמות ה' וינצח" שרוצה הרבי. מדברים על לקרב רחוקים. עלי לדעת (בהגיעי לדעת, בבר מצוה) שהם לא רחוקים בעצם – יהודי הוא קדוש, רק שמהו חיצוני התלבש עליו, לכן לעת עתה אינו הולך בפועל בדרך ה'.

התפקיד שלנו הוא לאחד את כל היהודים תחת הדגל של משיח. אלו מלחמות ה' – שחוף מלימוד התורה בשקידה והתמדה, של כל בר

בחז"ל הוא גם כינוי מובהק למשה, כמו שכתוב בתחלת פרשת יתרו "איש לרעהו"⁵, וכן "זה משה האיש"⁶ ("משה נתנבא ב'זה"⁷) – האיש הוא משה. בר מצוה גם נקרא איש, כפי שלומדים מלוי – אז ברור שה"איש" של משה רבינו מתחיל מבר-מצוה. מה קורה בגיל 18? השלב השלישי, הקמת בית, "בן שמונה עשרה לחופה". כנראה בגיל הזה יש שלב נוסף של מחית עמלק⁸, עוד יותר, המשך של הבר-מצוה. בית המקדש הוא פועל יוצא מהפעולה השניה של "ילחם מלחמות וינצח".

אחר כך, הדעה שמשה הכה את המצרי בגיל עשרים. מה קורה בגיל עשרים? "בן עשרים לרדוף"⁹. יש הרבה פירושים ב"לרדוף". הפשט הכי פשוט הוא לרדוף אחר פרנסה¹⁰ – שכשהוא נשוי עם ילד או שנים צריך כבר לדאוג לפרנס את ביתו. אבל לענייננו הרדיפה היא "ארדוף אויבי ואשיגם ולא אשוב עד כלותם". כלומר, לאחר שמחית את עמלק במקומך (בתוך עצמך) מעתה יש לך לרדוף אחריו במקום אחר, למחות את העמלק שביהודים אחרים. "מקום אחר" היינו מקומו של אותו אחד עליו נאמר "יוסף הוי' לי בן אחר"¹¹ – להפוך את האחר לבן¹². עד גיל עשרים הוא הרג את המצרי שמזדמן לפניו, את העמלק שמזדמן לו ברחוב – העמלק שבתוך שעצמו, בתוך הנשמה שלו. אבל בגיל עשרים צריך לשרש אחרי עבודה זרה¹³, לרדוף את עמלק

מה שמות יח, ז. (וראה רש"י שם).

מו שם לב, כג.

מז רש"י על במדבר ל, ב (ע"פ ספרי מטות).

מח ראה יין משמח ש"ה בתורה "שלוש מצות הנישואין" וש"נ.

מט אבות פ"ה מכ"א.

נ פירוש רע"ב על אתר.

נא בראשית ל, כד.

נב אה"ת יוצא כרך ו עמ' תתשכג, א.

נג ראה גם עבודה זרה מה, ב. ובכ"מ.

נד ראה שעה"כ קידוש ליל שבת דרוש א; דרושי סוכות ג. ובכ"מ.

נה אבות פ"ג מי"ז.

נו זח"ג רסז, א.

נז תהלים יז, יא.

משה הוא אמת

– "משה אמת ותורתו אמת" – אבל משיח הוא בעיקר אמונה פשוטה, שלמעלה גם מהאמת

מצוה, צריך כבר לחשוב ולפעול בקירוב נפשות "לחיות עם משיח"^ח.

הזכרנו לעיל את מאמרו של ריש לקיש (עוד לוחם מלחמות ה' גדול) "קשוט עצמך ואחר כך קשוט אחרים". בשביל

לקרב משהו אחר אני צריך קודם כל לקרב את עצמי. עלי להכיר ב"גוי אשר בקרבך"^ט, במיוחד בעמלק בגימטריא ספק שבקרבך, ולמחות אותו (עם הרבה 'מח' לא 'כח', מח שבמקבלים בגיל בר מצוה). אחר כך אני יכול במאור פנים וחיוך על השפתים לקרב את היהודי שאני פוגש ברחוב.

ובכך אנו מברכים את הבר-מצוה שלנו, משה צבי שיחי, שילך ויעלה מחיל אל חיל, מהקביעה של החינוך ועד למלחמות של לוי ומשה רבינו בנערותם, ועד להקמת בית נאמן בישראל – שזה בנית בין המקדש – ועד להולדת הרבה הרבה נשמות יקרות, בנים ובנות עוסקים בתורה ובמצות ובחסידות, ובסוף לקרב, להאיר לכל העולם כולו, ולקרב את כולם, עד ל"קער א וועלט היינט"^י ('הפוך העולם היום'), להפוך את העולם כולו לדירה בתחתונים לקב"ה, כאשר כולם יקראו ויעבדו את ה' שכם אחד. והכל "היינט" (אין שום הכרח לחכות עד גיל שבעים כו'), כמאמר מלך המשיח לרבי יהושע בן לוי, "היום" כפשוטו!

אמת"^א, "הוא גואל ראשון, הוא גואל אחרון"^ב. בכל אופן, יש הבדל בין ה"גואל ראשון" של משה וה"גואל אחרון" של משה. כלומר, יש הבדל בין משה למשיח. מה ההבדל? הרבי הקודם מביא^ג שההבדל הוא המלה "אחד". בשביל להפוך את משה (345), שהוא גואל ראשון, למשיח (358), שהוא גואל אחרון, צריך להוסיף לו אחד (13) – משיח מוסיף על משה את גילוי האחדות (בבחינת ראייה, 'ראה ישראל... אחד'^ד, לשמיעה, התבוננות, של משה רבינו – "שמע ישראל... אחד"). תוספת של 13 היא גילוי שלם של יג מדות הרחמים של ה', היינו יציאה מהגלות בחסד וברחמים^ה לישועת עולמים.

כמו שנסביה, בצירוף השמות שלך, משה-צבי, השם משה רומז למשה רבינו, "גואל ראשון", אבל דווקא השם השני, צבי, רומז ל"גואל אחרון", שהוא מלך המשיח. משה הוא אמת – "משה אמת ותורתו אמת", כנ"ל – אבל כתוב^ו שמשיח הוא בעיקר אמונה פשוטה, שלמעלה גם מהאמת. בלשון הקבלה והחסידות האמונה שייכת לראש העליון של הכתר, רדל"א (רישא דלא ידע ולא אתידע)^ז, ובתוך האמונה שורה "חביון עז העצמות"^ח – עצמותו יתברך שורה ומתלבשת בתוך האמונה הפשוטה הטבעית של כל יהודי, כל אשר בשם ישראל יכונה.

הרמז הפשוט הוא שצבי בגימטריא אמונה. עוד כתוב בספרים הקדושים^ט שצבי ר"ת "צדיק באמונתו יחיה"^י. מיהו הצדיק? היסוד, "וצדיק

ב. סודות שני הגואלים

חשה-צבי – גואל ראשון וגואל אחרון

כעת נפנה להתבונן במשמעות השם שלך – מה זה משה? מה זה צבי? מה הקשר ביניהם? משה הוא משה רבינו – "משה אמת ותורתו

א תנחומא קרח יא.

ב ראה שמות רבה ד, ב; זר ח"א רנג, א; שער הפסוקים יחי.

ג שיחת אחש"פ תרצ"ט.

ד לקו"ת ואתחנן ד"ה "זאתחנן" וביאורו.

ה זר ח"ג קכד, ב.

ו ראה מלכות ישראל ח"ב מאמר "שמות המלך".

ז סוד ה' ליראיו ש"א פ"א ובנספח.

ח שער מאמרי רשב"י פירוש ספרא דצניעותא פ"א, ע"פ חבקוק ג, ד. וראה גם מאו"א מערכת אלף אות סד.

ט שלי"ה מסכת תענית, דרוש להספד מיתת הצדיקים.

י חבקוק ב, ד.

נח שיחת ש"פ בלק תנשא"א ס"י. ובכ"מ.

נט דברים כח, ג.

ס שיחת י"ב תמוז תשד"מ.

— "בו ירוץ צדיק ונשגב"^{פג} — כדי להחיות את המלכות. המלכות היא כנסת ישראל, וממילא הצדיק מחיה את כל היהודים, כל אחד ואחד. כל הנשמות צריכות לצאת מה"גוף"^{פד}, יסוד הנוקבא של המלכות דאצילות^{פה}, ולהוולד בעולם הזה — והצדיק מחיה אותן עם האמונה, עם האמונה הכפולה שכלולה בו. מהי אמונה כפולה? האמונה בה' והאמונה במשה רבינו (שבכל דור^{פו}) — "ויאמינו בהוי' ובמשה עבדו"^{פז}.

צבי — טבע משיח

צבי הוא גם כינוי של ה' בשיר השירים — "כל השירים קדש ושיר השירים קדש קדשים"^{פח} — שחותם "ברח דודי ודמה לך לצבי"^{פט}. על מי מדבר הפסוק? הקב"ה, הדוד בשיר השירים. אבל, כמו שהתחלנו להסביר, כתוב שהצבי רומז גם למשה, גואל ראשון, וגם למשיח, גואל אחרון — עם דגש על משיח. בפרקי אבות כתוב "הוי רץ כצבי"^{פז} — רץ לדבר מצוה ובורח מן העבירה^{צא}. ריצה ובריחה הן תנועות טבעיות, שייכות לרגלים, למוטבע שבנפש. הן לא על פי שכל — אדם באופן אינסטינקטיבי בורח מן האש, בורח מן המות ורץ לדבר טוב, רץ לחיים. אם אדם בוחר בחיים, "ובחרת בחיים"^{צב}, לפי השכל, לפי ההתבוננות — מה טוב. אבל זו לא בחירה טבעית, לא מוטבע בנפש. לעומת זאת, צבי

יסוד עולם"^{עא}. בתוך המלה **צדיק יש ב אמונות**, "באמונתו"^{עב}. כלומה, הגימטריא של **צדיק** (204), שוה בדיוק פעמיים **אמונה**, שתי אמונות^{עג}, **צבי-צבי**, צבאות^{עד}. בספרי הקבלה כתוב^{עה} שהפסוק שרומז לכך הוא "מכנף הארץ זמרת שמענו צבי לצדיק"^{עו}.

"צדיק באמונתו יחיה"

עוד כתוב, באותם ספרי קבלה, שאפשר לקרוא את הפסוק "צדיק באמונתו יחיה" כ־יְחִיָּה (בעצמו) אבל אפשר גם כ־יְחִיָּה (את זולתו). כידוע, היו צדיקים שקראו כך והיו שכך^{עז}, אבל בקבלה כתוב לאו דווקא שהצדיק יחיה (אנשים) אחרים — כמו שפירשו בחסידות הכללית, שהצדיק מחיה באמונה שלו את הקשורים אליו — אלא שהוא יחיה את האמונה. הצדיק הוא היסוד והאמונה היא לא רק כתר — ובתוכו גופא פנימיות הכתר בפרט, רדל"א — אלא גם מלכות^{עח}. הרי "אני ראשון [כתר] ואני אחרון [מלכות]"^{עט}, "נעוץ סופן בתחלתן ותחלתן בסופן"^{עפ}.

נאמר^{עפ} ששרש המלכות בפנימיות עתיק, האמונה הפשוטה של היהודי. לכן, לפעמים האמונה היא הרדל"א, כמו שאמרנו, ולפעמים היא המלכות של היהודי. הצדיק "רץ כצבי"^{עפ}

עא משלי י, כה.

עב בן יהוידע על מכות כד, א.

עג בן יהוידע שם ועוד.

עד ראה שה"ש ב, ז; ג, ה.

עה ראה גם בן איש חיל ח"א דרוש ב לשבת תשובה בסופו.

עו ישעיה כד, טז.

עז ראה שיחת י"ט כסלו תשי"ג ס"ט.

עח הקדמת תקו"ז ה, א; ח"ג רל, א; קהלת יעקב ערך 'אמונה', ועוד.

עט ישעיה מד, ו.

פ ספר יצירה פ"א מ"ז.

פא ראה ע"ח ש"ג פ"ב ובכ"ד בדא"ח.

פב אבות פ"ה מ"כ.

פג משלי יח, י.

פד יבמות סב, א.

פה ראה פרדס רמונים שכ"ג פ"ח ערך 'חדרים'.

פו ע"פ תקו"ז סט (קייב, א). וראה גם זהר ח"ג רטז, ב.

פז שמות יד, לא.

פח ילקו"ש שה"ש רמז תתקפ.

פט שה"ש ח, יד.

צ אבות פ"ה מ"כ.

צא שם פ"ד מ"ב.

צב דברים ל, יט.

מפסח, כל

ימות הספירה,
ההשראה
האלקית באה לנו
משיר השירים,
קדש קדשים

הארץ^{קא} ואז הכל יהיה בטבעיות גמורה, כמו הצבי, הטביא – טביא גם לשון טבע.

"נראה וחוזר ונכסה"

שיר השירים שייך לכל הימים מפסח עד שבועות. בשבועות עוברים להשראת מגלת רות^{קב}, אבל מפסח, כל ימות הספירה, ההשראה האלקית באה לנו משיר השירים, קדש קדשים. במגלת שיר השירים יש בעצם שלשה פסוקים של דמיון בין הדוד לצבי. הפסוק הראשון הוא "דומה דודי לצבי או לעפר האילים"^{קג} והפסוק האחרון הוא "ברח דודי ודמה לך לצבי". במדרשים על הפסוקים מדובר על תכונות הצבי. הם מובאים הרבה בחסידות, במיוחד אצל אדמו"ר האמצעי בדרך חיים, החותם במאמר שלם גדול על תכונות הצבי – מאמר מומלץ ללימוד במיוחד למי שנקרא צבי.

על הפסוק הראשון שאמרנו, "דומה דודי לצבי", כתוב במדרש "מה צבי שהוא נראה וחוזר ונכסה נראה וחוזר ונראה"^{קד} – ככה היה אצל גואל ראשון וככה יהיה אצל גואל אחרון. כלומר, גם אצל משה רבינו הראשון היה "נראה וחוזר ונכסה נראה וחוזר ונראה", וזה כתוב דווקא פעמיים. כתוב, דבר פשוט, שאצל משיח עוד יותר קיים ה"נראה ונכסה ונראה" פעמיים. לפעמים מביאים "נגלה ונכסה ונגלה"^{קה}, אבל המלה במדרש היא "נראה". זו תכונה שקיימת גם אצל משה רבינו גואל ראשון, אבל עיקר התופעה הזו – שהיא "דומה דודי לצבי" – הוא אצל מלך המשיח גואל אחרון.

"עינו אחת פתוחה ועינו אחת קמוצה"

מה כתוב בפסוק האחרון? "ברח דודי", לא רק לברוח מהעבירה, אלא לברוח לשרש הצבי,

בורח מהעבירה ורודף אחרי מצוה בטבע.

בר מצוה מקבל תורה בקבלת עול, גם כשמהו לא בא לו בטבע – העול הוא לא טבעי. לכן כתוב שתורת משה "הבל היא

לפני תורתנו של משיח"^{צג}. מה ההבדל? בתורת משה אנחנו "הלוואי בינוני"^{צד} של התניא – יש שני יצרים, עם מלחמה מתמדת בין היצרים^{צה}. לכן כתוב "גדול המצווה ועושה ממי שאינו מצווה ועושה"^{צו} – יותר חשובה קבלת העול, כדי לפעול בכפיה את ה"סוד מרע ועשה טוב"^{צז}, מאשר אם סתם 'בא לך' להיות אדם טוב. כתוב בגמרא שרב יוסף (שהיה סגי נהור ופטור ממצות) סבר בהתחלה ש"גדול מי שאינו מצווה ועושה ממי שמצווה ועושה", אבל המסקנה, שגם הוא קבל, היא הפוכה. היום, בעולם הזה, ברגע שרוצים לעשות לפי הציווי מתעורר ה'מתנגד', ולמי שכופה אותו עם משמעת של חיל בקרב, בבחינת "מצווה ועושה", יש יותר חשיבות ויותר שכר ממי שעושה את הדבר בדרך ממילא, כי 'בא לו'. זו תורת משה. אבל הצבי, כמו שנסביר, הוא מלך המשיח – ואצלו הכל רץ בטבעיות, הוא רץ לדבר מצוה ובורח מן העברה, הכל במודעות טבעית.

על כך אנחנו מדברים הרבה^{צח}, על היעד האמתי שלנו – "אנו רצים"^{צט}, רצים לימות המשיח, אבל מהם ימות המשיח? הטבע היהודי (אידישע נאטור^צ). שכבר יתקיים – בע"ה בקרוב ממש, עוד היום – "ואת רוח הטמאה אעביר מן

צג קהלת רבה יא, ז.

צד בית רבי ח"ב פ"ח הערה ג.

צה תניא פכ"ז, פל"ה.

צו קידושין לא, א.

צז תהלים לד, טו.

צח ראה באריכות מודעות טבעית והטבע היהודי ועוד.

צט ע"פ ברכות כח, ב.

ק חנה אריאל יתרו ל, א (וראה שלח טז, א).

קא זכריה יג, ב.

קב ראה גם שיעור ר"ח שבט תשע"ט.

קג שה"ש ב, ט.

קד שה"ש רבה ב, ט.

קה במדבר רבה יא, ב.

שמאל ה' משגיח עלינו, רק שהוא משגיח מתוך המקיף העליון, הסובב כל עלמין, הקמץ, הכתר. כלומר, יש עין של חכמה, המקור, ראשית הגילוי, של אור אין סוף הממלא כל עלמין, ועין קמוצה של הכתר – שגם היא השגחה לגמרי, ממדרגה עוד יותר גבוהה, השגחה פרטית, מתוך הכתר, הקמץ. בעצם זו השגחה משרש האמונה, מ"אני ראשון"^{ק"י}, ועד תכלית האמונה, "אני אחרון", שהיא הצבי, עצמות הצבי. החכמה, "מן המים משיתו"^{ק"י}, שייכת למשה רבינו, שהוא גם ר"ת "ממכון שבתו השגיא"^{ק"טו} – אחד הרמזים המפורסמים של משה^{ק"טז}. השגחה גלויה שייכת למשה רבינו, אבל גילוי ההשגחה מן הקמץ, "עיניו אחת קמוצה", היינו החידוש של תורת משיח, דווקא על רקע סוף הגלות, ש"אותותינו לא ראינו ואין אתנו יודע עד מה"^{ק"י} – שם, מתוך מסירות הנפש של עם ישראל, מתגלה בסוף האור הצפון של "עיניו אחת קמוצה", הצבי, שהוא עיקר ענין ביאת מלך המשיח. זה מה שחז"ל אומרים על הפסוק האחרון של שיר השירים, "ברח דודי ודמה לך לצבי".

אם כן, הסברנו שהצבי הוא גם סמל ומשל לקב"ה, וביחס ל"משה גואל ראשון" הצבי הוא בעצם "משה גואל אחרון", מלך המשיח. לכן הבעל שם טוב, המתחיל, הראשון, לפרסם את תורת משיח^{ק"ח}, היה מאד קשור לשם צבי, עד כדי כך שהוא השם שבחר לתת לבנו יחידו, שכולו אומר אמונה פשוטה. כלומר, גואל ראשון הוא "משה אמת", "איהו אמת", אבל גואל אחרון הוא "איהו אמונה", "איהו צבי".

עד כאן, מזל טוב, שנשמע רק בשורות טובות לכלל ולפרט, והעיקר – התגלות מלך המשיח תיכף ומיד ממש.

ק"י ג ישעיה מד, ו.

ק"י ד שמות ב, י.

ק"טו תהלים לג, יד.

ק"טז תקו"ז יג (כח, ב). ובכ"מ.

ק"יז תהלים עד, ט.

ק"יח ראה גם סה"מ תרס"ג עמ' רנא; התקופה והגאולה ש"ב ח"ב וש"נ. ובכ"מ.

ברדל"א, כך כתוב בפירוש בזהר^{ק"א}. הצבי הוא ביסוד, הצדיק – "צבי לצדיק", כנ"ל – אבל צריך "ברח לך אל מקומך"^{ק"ב}, לשרש הכי עליון, וככה הוא מחזק את האמונה של כנסת ישראל ומביא את ההתגלות של מלך המשיח, משיח בן דוד ("דומה דודי").

מה המדרש כותב על "ברח דודי ודמה לך לצבי"? משהו נוסף, אחר, על הטבע של הצבי. הוא כותב שכאשר הצבי ישן "עיניו אחת פתוחה ועיניו אחת קמוצה"^{ק"ח}. כלומר, הצבי אף פעם לא ישן עם שתי עינים סגורות. יש עוד פירוש ל"ברח לך דודי", שבזמן הגלות יש הסתלקות גילוי אלקות, אבל גם אז הצבי גם מחזיר פניו לאן שהוא בא. זו הנקודה שאדמו"ר האמצעי מסביר באדיקות. "הנה לא ינום ולא יישן שומר ישראל"^{ק"ט}, תמיד יש לו עין פקוחה להשגיח עלינו ברחמים.

אפשר לומר שהעין הפקוחה היא עין ימין של ה', העין האוהבת ומשגיחה על בניו תמיד, בכל מצב, והעין הקמוצה היא עין שמאל. כתוב^{ק"י} שלעתיד לבוא יש עליו של השמאל גם ביחס לימין. בלשון המדרש, "עיניו אחת פתוחה ועיניו אחת קמוצה", יש רמז לשתיים נקודות (מתוך תשע הנקודות, בלי החטפים, שמכוונת כנגד הספירות מכתר עד יסוד^{ק"י}) – פתח וקמץ. הוא לא כותב ש"עיניו אחת" סגורה או סתומה, אלא "קמוצה" – שייך לקמץ, "וקמץ הכהן"^{ק"ב}. בקבלה הקמץ הוא ניקוד הכתר ופתח הוא הניקוד של החכמה. סתם ראייה והשגחה בעינים הן בחכמה, "עין פתוחה", מלשון פתח. אבל בעצם המשפט "עיניו אחת פתוחה ועיניו אחת קמוצה" אומר שגם בעין

ק"י זהר ח"ג רפח, ב (עה"פ שבהערה הבאה) וראה תו"א ק"ז, א.

ק"ז במדבר כד, יא.

ק"ח שה"ש רבה ח, יט.

ק"ט תהלים קכא, ד.

ק"י ראה גם מקדש מלך על זהר ח"א יז, ב, ולקו"ת קרח נד, ג, ובכ"מ.

ק"יא תקו"ז תקון ע (קכט, א"ב).

ק"יב ויקרא ה, יב; במדבר ה, כו.

הליכה באמונה

קיצור מהלך השיעור

במאור עינים לפרשת בחקתי ביאור נפלא **במעלת החקים הבלתי מובנים** על המצוות בהן מורגש **"טוב טעם ודעת"**, תוך הבנה עמוקה במהותה ועניינה של התורה בכלל כ**"צלם אלהים"** שהאדם נברא בתבניתו ומתקשר אליו. הביאור ממחיש כיצד דברי המאור עינים, המחיים והמלהיבים, עולים כפתור ופרח עם ההסבר הפנימי ב'אותיות' של קבלה וחסידות חב"ד.

חקים ומצוות

אם בחקתי תלכו ואת מצותי תשמרו ועשיתם אותם ונתתי נשמיכם בעתם. הנה חוקים הם מצות שאין להם טעם ומצות הם שיש להם טעם, יסוד התורה הזו הוא ההבדל בין החקים למצוות – לחקים אין טעם ולמצוות יש טעם^א. בפשט, הכוונה היא לטעם שכלי, אבל הפנימיות

היא טוב-טעם במובן של תענוג (געשמאק) שיש בכל מצוה – "טעמו וראו כי טוב הוי"^ב. כלומה, במצוות (עם טעם) יש תענוג ואילו בחקים (בלי טעם) אין תענוג, ואף על פי כן יש בהם מעלה. וההסבר הפנימי: כידוע בחסידות^ג, מצוה היא מלשון צוותא וחבור – את המצוה מקיימים "לשם יחוד קוב"ה ושכינתיה", יש בה יחוד וזיווג בין הקב"ה וכנסת ישראל. יחוד אמתי הוא יחוד פנים בפנים, ש"אין לך תענוג" גדול ממנו^ד, משום שהתענוג בהגדרתו שייך לפנים. שרשו של התענוג בנפש הוא בפנימיות הכתר, פרצוף עתיק יומין, בעוד צד האחור של הכתר – היצונית הכתר, פרצוף אריך אנפין – הוא שרשו של כח

נרשם ע"י איתיל גלעדי. מוצש"ק ח' אייר תשפ"ו – הקלטה. א – ראה ספרא אחרי פרשה ח. ובכ"מ. ורמז: חק אין טעם (288) עולה רפח (היינו שעיקר ביהור רפח ניצוצין קדישין – תכלית עבודתנו בעולם, שבסיומה "קאתי מר, דא מלכא משיחא" – הוא על ידי החקים דווקא), מצוה יש טעם (570) עולה נפתלי (אותיות נפת לי, הרגשת מתיקות וטוב טעם בתורה ומצוות, ה"מתוקים מדבש נפת צופים") וביחד עולים 858 – גל פעמים הוי, מתאים לריבוי המופלא של הרמזים של לג בפרשת בחקתי, הנקראת תמיד בסמוך ל"לג בעומר, כמבואר במ"א (ראה שיעור כ"ב אייר תשע"ב והתועדות ל"ג בעומר תשע"ח), "גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך" (תהלים קיט, יח)!

ב תהלים לד, ט.

ג לוח "היום יום" ח' חשון. ובכ"מ.

ד כדברי המאור עינים אמר בסיום ד"ה "ספרתם לכם" (שנתבארו במדור מאור עינים בגליון הקודם).

הוא" (כרמוז בכך ש-טעם עולה ז"פ טוב). אבל ברור שגם החקים הם הטוב האמתי עבור האדם – ה' הוא עצם הטוב, שטבעו להיטיב^א, וודאי שמה שהוא רוצה ממני הוא גם הדבר הכי טוב עבורי. אמנם אני רואה את הטוב הזה, אבל אני מאמין בו עד כדי כך שהוא הופך למוחשי אצלי. ואכן, כל ציווי התורה, מצוות וחקים, נכללים בהגדרת "סוד מרע ועשה טוב"^ב – ועד שהבעל שם טוב אומר^ג שהדרך היא "עשה טוב", וממילא יתקיים גם "סוד מרע" ("סוד מרע" על ידי "ועשה טוב"). כך, המלה **אמונה** – השרש העליון של החקים – עולה ו"פ (כל צירופי השרש) **טוב**, והמלה **טוב** בהכאת אותיות (ט פעמים ו פעמים ב) עולה **חק** (העולה "גם זו לטובה"). אכן, לעומת הטוב שבמצוות, שהוא 'טוב הנראה והנגלה', הטוב שבחוקים הוא טוב נסתר, עליו נאמר "טובה גניז בגויה"^ד – אותו "אור כי טוב"^ה שנגנז בששת ימי בראשית^ו משום שהיה גבוה מהעולם ("טוב מאד"^ז שלמעלה מסתם "טוב"). תכליתה של העבודה, בסופו של דבר, היא לחבר את את הטוב הנעלה-הנסתר של החקים עם הטוב הנראה והנגלה של המצוות.

על יסודות ההקדמה הזו תתבאר בעזרת ה' כל התורה הזו, הסובבת על הקוטב של מעלת החקים, שבאים ליישב גם דיוקים בהבדלים שיש בלשון פתיחת הפרשה בין החקים והמצוות – "אם פְּחָקְתִּי תֵּלְכּוּ וְאֵת מִצְוֹתַי תִּשְׁמְרוּ וְעִשִּׂיתֶם

הרצון בנפש^ח (ובו "אין טעם לרצון"). את החקים מקיימים בלי להרגיש בהם תענוג של מפגש פנים בפנים עם ה', אלא בקבלת עול בלבד – העול מוטל על האדם בהכרח, מצד האחור שלו.

אף על פי כן, מבואר בתורה הזו שיש לחק מעלה על גבי המצוה – הכיצד? מעל לכחות התענוג והרצון – שני פרצופי הכתה, המשתקף בעל-מודע של האדם – קיים כח האמונה, ובחסידות מוסבר^ט שלרצון יש שרש באמונה שלמעלה גם מהתענוג (ובסגנון נוסף: פנימיות היא גם התלבשות, התענוג הוא בסוד הספירות התחתונות של פרצוף עתיק יומין שמתלבשות בגלגלתא דפרצוף אריך אנפין, אך האמונה היא בסוד ג הספירות העליונות של פרצוף עתיק יומין, שנשארות מופשטות-גלויות, בבחינת "ריש גלי"^י, בלי תפיסה פנימית, וכך הן שרש דוקא לאחור). ובמלים פשוטות, כפי שיוסבר בסיום התורה הזו, את החקים מקיימים מתוך אמונה שהם הרצון האמתי של ה' (גם ללא כל תחושה של תענוג מורגש). כלומר, בעוד שבמצוה מורגש התענוג העליון, החק כולל גם את האמונה וגם את הרצון (וכך נשלמים שלשת הראשים שבכתה, אמונה-תענוג-רצון). ורמז: שתי המערכות, **מצוה-תענוג** ועוד **חק-אמונה-רצון**, עולות פעמיים (הממוצע) **תריג** – בסופו של דבר, את כל **תריג** המצוות צריכים לקיים גם כחק אלקי שלמעלה מטעם ודעת, וגם לשאוף להרגיש בהן את התענוג הפנימי על ידי חיפוש "טוב טעם ודעת" כפי היכולת^{יא}. במצוות האדם טועם את הטוב האלקי באופן מורגש, בדבקות מוחשית בה', "אמר לדבק טוב

י ישעיה מא, ז.

יא ראה ע"ח שער הכללים רפ"א; עמק המלך שער שנשועי המלך רפ"א; תניא, שער היחוד והאמונה פ"ד.

יב תהלים לד, טו.

יג ראה בית אהרן (פרלוב, ברודי תרל"ה) לקוטים קמו, א (בשם רבי אהרן מקרלין). וראה גם קדושת יום טוב (טייטלבוים, סיגט תרס"ה) פרשת מצורע.

יד שילוב זהר ח"א ג, א וח"ב רל, א.

טו בראשית א, ד.

טז חגיגה יב, א; בראשית רבה יב, ו. וראה זהר ח"א מו, א; בעש"ט עה"ת בראשית אותיות כז, לה (ובמקור מים חיים שם אות כג).

יז בראשית א, לא.

ח ראה סוד ה' ליראוי ש"א פ"א ובנספח "ג" רישין שבכתר" (וביאורם בשיעורים בסוד ה' ליראוי ח"ג עמ' מז ואילך ועמ' רצא ואילך).

ז ראה שער היחוד פכ"א, ובכ"מ בדא"ח.

ז לקו"ב על שער היחוד פכ"ג. ד"ה "ו"ט של ר"ה" תרס"ו (ומבואר הלאה בהמשך זה), וש"נ. ובכ"מ.

ח ת"א שמות יד, ח.

ט ראה ד"ה "למען דעת" תר"צ פ"ה (סה"מ קונטרסים ח"א פד, א); ד"ה "הוי' לי בעוזרי" תרפ"ז ותרצ"א פ"ג

(סה"מ תרפ"ז עמ' רג; סה"מ תרצ"א קפ, א). ועוד.

אֲתֶם¹¹:

שנשפעת ממנו כל הטובה הגשמית לבניו-אהוביו
ההולכים בדרך ה'. כשם שעיקר בחירת ה' הוא
בגוף היהודי¹², כך הענקת שכר גשמי על קיום
המצוות היא תכלית ועצם הרוחניות.

ולמה אמר כאן תלכו וכאן תשמרו. גם מהו
ועשייתם, כיון שישמרו בודאי יעשו.

ה"אם" רוצה להניק

ועוד קושיית המפרשים למה אינו כתוב רק שכר
הגשמיות.

הברכה הראשונה כשכר על "בחקתי תלכו
וגו'" היא "ונתתי גשמיכם בעתם" – גשם לשון
גשמיות, המבטיח את ברכות השובע הגשמי
שמצמיח הגשם. "הכל הולך אחר הפתיחה"¹³,
וברכת הגשם כוללת גם שלש הברכות הכלליות
(עליהן נאמר "ונתתי" בפרשה זו) – גשם-שלום-
משכן (שלש הברכות הן כנגד עולמות-נשמות-
אלקות¹⁴, אבל הכל נכלל בברכה הגשמית)¹⁵.
מדוע "אינו כתוב רק שכר הגשמיות"?

חז"ל מציינים כי המלה הפותחת את
הפרשה – "אם [בחקתי]" – היא "לשון
תחנונים"¹⁶. ה' מתחנן אלינו, כביכול, על קיום
החקים והמצוות¹⁷, כדי שיוכל להשפיע לנו את
השכר הטוב. המלה "אם" רומזת גם ל"אם"¹⁸,
והאם משתוקקת להניק-להעניק לבן יותר
מתשוקתו לקבל ממנה – "יותר ממה שהעגל
רוצה לניוק הפרה רוצה להניק"¹⁹. מצדנו אפשר
לתמוה מדוע מצוין השכר הגשמי, משום שאנו
מחשיבים גם ובעיקר שכר רוחני, אבל מצדו של
ה' עיקר רצונו הוא להעניק לנו גשמיות (בעוד
בהענקה רוחנית אין חידוש). הרי ה' יתברך
ברא את העולם כי נתאוה לדירה בתחנונים²⁰,
ודירה זו תתקיים דווקא כאשר ניכר לעין כל

יח ויקרא כו, ג.

יט ע"פ פרקי דרבי אליעזר פמ"ב.

כ על שלישיה זו ראה מכתב הבעש"ט הנדפס בריש
כש"ט ובאריכות בסוד ה' ליראיו ש"ד.

כא ראה באורך מעין גנים ח"ג בחקתי, ובכ"ד.

כב ע"ז ה, א.

כג בפרט, התחנונים מוסבים דווקא על החקים – על מצוות
עם טעם-תענוג מורגש אין צורך להרבות בתחנה, ודוק.

כד ראה לדוגמה ברכות נז, א.

כה פסחים קיב, א.

כו נתחומא נשא ט; תניא פל'.

צלם התורה

אחרי הקדמת השאלות הוא מתחיל את
הרקע לתשובה:

אבל אמת הוא, שבתורה יש קומה רוחניות מן
רמ"ח איברים רוחניים היינו רמ"ח מצות עשה ושם"ה
גידים רוחניים שהם שם"ה לא תעשה. ובאדם יש גם
כן רמ"ח איברים ושם"ה גידים. והנה האדם נברא
בצלם אלהים (בראשית א, כו). ולהבין הענין, וכי
שייך לומר בו ית' שום תמונה ח"ו. אך הפירוש הוא
בצלם של התורה, שהתורה נקראת אלהים שהוא
צמצום, שהשיי צמצם את עצמו לתוך התורה כדי
שיוכל האדם שהוא בעל גבול ותכלית לדבק את
עצמו בהשיות שהוא בלי גבול ותכלית, ולא היה
באפשרי לדבק בו ית', לכן צמצם השיי עצמו לתוך
התורה. ואדם נברא בצלם אלהים של התורה, שהוא
הקומה רוחניות רמ"ח מצות עשה ושם"ה לא תעשה.
"תלת קשרין מתקשראן דא בדא, ישראל
מתקשראן באורייתא ואורייתא בקודשא בריך
הוא"²¹ (ואף יותר מכך, "ישראל אורייתא וקוב"ה
כולא חד"²²), ואף על פי כן יש הבחנה בין ה'
יתברך ותורתו, כאשר התורה היא צמצום-דיכוז
המגלה את עצמותו יתברך בעולם (כדרשת חז"ל
על "אנכי" בפתחת עשרת הדברות – "אנא
נפשיא כתבית יחבית"²³). לכן, על אף שהתורה
היא "תורת הוי"²⁴ והמצוות הן "מצות הוי"²⁵,
היחס בין עצמות ה' לתורתו הוא היחס של
שם הוי' ("הוי' אחד"²⁶) ושם אלקים (מדת הדין

כז תניא פמ"ט.

כח זהר ח"ג עג, א.

כט ע"פ הזהר הנ"ל. ראה אדיר במרום לא, א.

ל שבת קה, א.

לא שמות יג, ט. ובכ"מ.

לב ויקרא ד, ב. ובכ"מ.

לג דברים ו, ד.

"כל עצמותי תאמרנה הוי"^מ – כל תנועת אבר שלו למטה מניעה את האבר המקביל מלמעלה (בסוד "בראשית ברא [אותיות אבר] אלהים את השמים [האברים הרוחניים למעלה] ואת הארץ [האברים הגשמיים למטה]"^נ) ופועלת גילוי אלקות בעולם^{מא}. מתוך הגעגועים של האדם שירד לעולם לשרשו העליון – "אדם העליון"^{מב}, "צלם אלהים" של התורה – הוא מתקשר אליו ופועל בו נענועים והדבר מעורר שששועים בכל העולמות^{מג} (כמסופר על רבי אלימלך מליז'נסק, שכל מלאכי מעלה התקבצו לצפות בכל תנועה שלו^{מד}).

וזה נקרא אדם שלם. כמאמר (תהלים לט, ז) אך בצלם יתהלך איש, ר"ל מי שמהלך עם הצלם, שהוא אחד עם הצלם, או נקרא איש. אבל כשלא עשה איזה מצוה או עבר איזה עבירה, הוא חסר אבר אחד או גיד אחד, ואינו שלם.

אדם השלם היא איש – שם של גדולה^{מה} – מקיים "אך בצלם יתהלך איש", הוא מחובר באופן מלא ל"צלם אלהים" של האדם העליון מתוך שמירה על כל רמח מצוות עשה ורשעה מצוות לא תעשה. אדמו"ר הזקן מסביר^{מו} שהתהלכות (לעומת הליכה סתם) היא תנועה של "רצוא ושוב"^{מז}, התקרבות והתרחקות, כאשר בשתי התנועות צריכים לקיים "אתהלך לפני הוי"^{מח}. רמח מצוות עשה הן ההתהלכות לפני ה' בזמני העליה ורשעה מצוות עשה הן סוד הרשימו

והצמצום). לכן התורה פותחת ב"בראשית ברא אלהים" (השם החוזר בכל מעשה בראשית) וגם פסוק הכותרת של מתן תורה (מפי הגבורה^{מט}, כח הצמצום) הוא "וידבר אלהים את כל הדברים האלה לאמר"^{נא} (כאשר רק אחר כך מתגלה ש"אנכי הוי' אלהיך" ו"הוי' אלהינו הוי' אחד" – "הוי' הוא האלהים"^{נב}, ה' ותורתו הם אחד). לה' עצמו אין תמונה ודמות, אבל הצמצום של התורה הוא כבר "צלם" מוגד, כאשר הבלויגבול האלקי מתרכז לתוך תמונת אותיות מוגבלות, המאפשרות לאדם המוגבל להתחבר לה'.

לפי זה, בריאת האדם "בצלם אלהים" היא בריאתו בצלם התורה^{נא}, כאשר קומתו כוללת רמח אברים גשמיים ורשעה גשמיים כנגד רמח מצוות עשה ("עשה טוב") ורשעה מצוות לא תעשה ("סוד מרע"), האברים והגידים הרוחניים (כפי שהוזכר, המניע העיקרי לקיום רצון ה' הוא "ועשה טוב" – הפועל גם "סוד מרע" – כרמוז בכך ש"בצלם אלהים" בגימטריא רמח, וכן עולה אברהם, איש החסד והאהבה, המניע הפנימי של בריאת העולם, "בהנראם" לח- "באברהם"^{נא}, כנודע).

"אך בצלם יתהלך איש"

והנה האדם השלם הוא כשהוא אחד עם הצלם, דהיינו הקומה גשמיות שלו הוא אחד עם הקומה רוחניות של התורה אדם העליון, וכשמנענע אבר גשמי מנענע ומעורר אבר העליון.

אדם השלם הוא אחד עם הצלם (ש-צ מתחלפות באותיות השיניים), המקיים בעצמו

מ תהלים לה, י.

מא ראה גם לב לדעת מאמר "פרק בעבודת ה'" (עמ' י).
מב ורמז: אדם העליון עולה ב"פ (ממוצע כל מלה) חק – הנושא העיקרי של תורה זו (והוא עולה ריו – עם כל סודות מספר זה בקבלה – ט פעמים, ממוצע כל אות, כד וכו').

מג ראה יין משמח ח"ד בתורה "געגועים נענועים שששועים".
מד כתבי ר' יאשע שו"ב מדור ר' אלימלך אות יג. ראה אהל אלימלך (מיכלזון, פרמישלא תר"ע) עמ' 52.

מה ומכאן ניתן להבין למה מצפים מילד שהגיע למצוות ונעשה איש.

מו ראה סה"מ "אתהלך-לאזניא" בתחלתו; תו"ח חיי שרה קלט, ג (ובהערה 41).

מז יחזקאל א, יד.

מח תהלים קטז, ט.

לד מכות כד, א.

לה שמות כ, א.

לו דברים ד, לה ובכ"מ.

לז ומכאן גם ישוב טוב לסודות "מדרש שיעור קומה" – כל המדידות והצירים של ה', כביכול, עוסקים בצמצום שלו בתוך התורה (וראה על 'מדידת' התורה בעירובין כא, א).

לח בראשית ב, ד.

לט בראשית רבה יב, ט; פסיקתא דרב כהנא נספחים אות

א; זהר ח"א צא, ב.

שמכוונת גם "נחלי אמונה"²¹). האמונה הטבעית של היהודי מתבטאת במוטבע שבנפש, הרגליו הטבעיים השייכים לרגלים (ככל שהוא מתאמן לבטא את אמונתו²²), והרצון העצמי מתבטא בריצת הרגלים בטבע יהודי, לרוץ לדבר מצוה ולברוח מן העבירה²³ (מקור הרצון הוא עצם הגלגלת, המתחלקת־נבקעת – בסוד "בקע לגלגלת"²⁴ – להיות רגל־רגל, כנודע²⁵).

לכל לראש, הרגלים מעמידות את כל הגוף ואת הראש – קיום המצוות ולימוד התורה עומדים על האמונה²⁶. שתי רגלים לאמונה (שהן בעצם האמונה והרצון) – אמונה בבריאת העולם, "הוא אמר ויהי"²⁷ (אמונת הנצח, רגל ימין), ואמונה בגילוי רצון ה' בתורה ומצוותיה, "הוא צוה ויעמוד" (אמונת ההוד, רגל שמאל). על כך נאמר "בא חבקוק והעמידן על אחת" – חבקוק עצמו עולה חק־חק²⁸, חק האמונה בבורא וחק רצונו שלמעלה מטעם ודעת המתגלה בתורה (והיינו "וצדיק באמונתו יחיה"²⁹ – ב אמונת הכלולות ב־צדיק, העולה ב־פ אמונה, "ויאמינו בהו' [מציאיות ה'] ובמשה עבדו [המגלה את רצון ה' בתורה³⁰, ובכך מגלה לנו את הטוב הנעלם, הרצוי לנו באמת, כרמוז בכך ששמו הנעלם של משה עצמו הוא 'טוב'³¹]", "וד"ל).

מכאן חוזר בעל המאור עינים לבאר את הדיוקים בהם נפתח הדרוש:

וזהו ואם בחקותי תלכו, שהוקים הם מצות שאין להם טעם והם תלויים באמונה, לכן אמר תלכו

ששומר את האדם לפני ה' גם בזמני הירידה (שמתוכה מגיעים לעליה גדולה עוד יותר). המפתח להתהלכות הזו בצלם הוא המלה הראשונה בביטוי – "אך", לשון מיעוט. כדי להגיע לדבקות וחבור של האדם התחתון עם האדם העליון נדרש מיעוט עצמי, "כי אתם המעט מכל העמים"³², "שממעטים את עצמכם"³³ – הישות היא גורם הפירוד והניתוק בין האדם התחתון והאדם העליון ורק אחרי שממעטים אותה בכללות ניתן להגיע לדבקות בכל הפרטים.

רגלים יהודיות בריאות

והנה מפני מה נצטוונו לעשות החוקים שאין להם טעם. הוא, כי במצות שיש להם טעם אין צריך שום אמונה בעשייתן, שמבין שצריך לעשות כך. אבל בעשיית החוקים לא יעשה אותם רק כשמאמין שיש בורא ב"ה שאמר לעשות כך, וצריך לעשות רצונו. כאן נאמר בפירוש ובפשטות מה שכבר הקדמנו באריכות בתחלת הדברים: במצוות עם טעם יש הבנה וממילא תענוג ("גילוי עתיקא [התענוג] באמא [בינה]³⁴) אך מעלת החקים היא דווקא האמונה – אמונה בקיום ה' ("ס'איז דא א גאט אויף דער וועלט"³⁵) ושהמצוות הן רצונו שאנו מחוייבים לעשות (לטוב לנו כל הימים).

והנה האמונה נקרא רגליו, שהם הרגליו המעמיד את התורה [ההמשכות והחקים מהרגלים]. שקודם כל צריך להאמין שיש בורא ב"ה, הוא אמר ויהי הוא צוה ויעמוד (תהלים לג, ט). כמאמר (מכות כד). בא חבקוק והעמידן על אחת וצדיק באמונתו יחיה, שהעמיד כל התורה על האמונה.

מעלת החקים – האמונה והרצון – באה לידי ביטוי דווקא ברגלים (הספירות נצח והוד,

מט דברים ז, ז.

נ רש"י עה"פ.

נא מאמרי אדה"ד הנחות הר"פ ד"ל עמ' ו; לקו"ת נשאה, א. ובכ"מ.

נב ראה שיעור ד' שבת תשפ"ה ח"ג (נדפס בגליון תרומה תשפ"ה). וראה גם שיעור י"א חשון תשע"ד. ובכ"מ.

נג פיוט "אל מסתתר" מתלמיד הרמ"ק.

נד וראה תניא פמ"ד.

נה ראה גם שיעור ו' אייר השתא הנדפס לעיל בגליון.

נו שמות לח, כו.

נד אוהב ישראל, דרוש לפסח; בית היין מאמרי חדש ניסן ד"ה "או ירמוז". וראה הקדמת שכינה ביניהם הערה יט. ובכ"מ.

נח ראה גם תניא אגה"ק א.

נט תהלים לג, ט.

ס העולה אדם העליון, כנ"ל הערה מב.

סא חבקוק ב, ד.

סב ואיתא בספה"ק (עמק המלך שט"ז פ"א. ובכ"מ):

משה ע"ה בגימטריא רצון.

סג שמות רבה א, כ.

שיעור

שומע כעונה בספירת העומר [ב]

פניני ספירת העומר

קיצור מהלך השיעור

חלקו הראשון של המאמר עסק בגדרי ספירת העומר. החלק הנוכחי (שניתן ללימוד בפני עצמו) מתרחב לדין הכללי "שומע כעונה". מתוך החקירה הלמדנית של האחרונים האם השומע נחשב כמי שאומר בעצמו או רק יוצא ידי חובה באמירת חברו, אנו באים להסבר מעמיק בפנימיות בהבנת ספירת ההוד, היחס בין הנצח וההוד ושלש מדרגות של הוד. את המאמר בשלמותו ניתן לקבל בדוא"ל.

"תנו רבנן, 'וספרתם לכם', שתהא ספירה לכל אחד ואחד"^א. ונחלקו הפוסקים^ב האם בספירת

ב מנחות סה, ב.
ג ראה שו"ע ונו"כ או"ח תפט, א.

"וספרתם לכם ממקרת השבת מיום הביאכם את עמך התנופה שבע שבתות תמימות תהיינה"^א.

נערך ע"י יוסף פלאי מרשימת הרב ספירת העומר תשפ"ה.
א ויקרא כג, טו.

שתגמרו את הקומה העליונה.

על ידי הקיום של המצוות למטה זוכים גם ל"עשיה לעילא"^{סז} – לקשר את כל פעולות האדם התחתון לאדם העליון, הן במצוות המפורשות והן בקיום "בכל דרכיך דעהו"^{סז} בכל מעשה גשמי:

ונתתי גשמיכם בעתם, ר"ל כל מה שתעשו אפילו הגשמיים שלכם יהיה הכל מקושר בקומה העליונה, אפילו אכילה ושתייה ושאר דברים גשמיים הכל יהא מקושר בקומה עליונה. ברוך ה' לעולם אמן ואמן.

סז זהר ח"ג קח, ב.
סז משלי ג, ו.

שהאמונה נקרא רגליך כנ"ל. <<<

תכלית ירידת הנשמה לגוף היא הפיכת האדם מ"עומד" ל"מהלך"^{סז}, על ידי ההליכה בתורה ומצוותיה. לכן החוש של חדש סיון, בו ניתנה התורה, הוא חוש ההילוך^{סח} – תכלית מתן תורה היא השרשת שרש הנשמה של היהודי בתוך הגוף-המציאות שלו. העמידה היציבה על רגלי האמונה, המתבטאות דווקא בחקים, מאפשרת את ההליכה בעולם – "בחקתי תלכו". ועשיתם אותם, ר"ל תעשו את המצוות למעלה,

סז זכריה ג, ז. ראה תו"א וישב ד"ה "כה אמר".
סח ספר יצירה פ"ה מ"ז.

ומעשה הוא "זהנגלות לנו ולבנינו"¹): לדעת הלבוש וסיעתו, שומע כעונה היינו שעל ידי השמיעה יוצא ידי חובה, ומכל מקום אינו כמי שאומר בעצמו (ואם לא כן אע"פ שכתוב "שתהא ספירה לכל אחד" לא היינו ממעטים שומע מחברו). ולכן הלכה זו שייכת רק במצוות רגילות של אמירה ולא בספירה שיש לה משמעות מלבד עצם האמירה כנ"ל.

ולדעת הפרי חדש וסיעתו, שומע כעונה היינו כמי שאומר בעצמו ממש, כמו שמסביר המגן אברהם "כאילו ספר הוא בעצמו". וזהו דיוק לשון הזהב של אדמו"ר הזקן בהלכה זו "שהשומע הוא כאומר" (לעומת כל המקומות האחרים שמביא אדה"ז הלכה זו שנוקט כלשון הרגילה "שומע כעונה" וכיו"ב).

בסגנון נוסף: בהשוואה "שומע כעונה" אפשר לומר שכ"ף הדמיון אינה השוואה גמורה אלא בקירוב, השומע קרוב לדרגה של העונה ממש, ואפשר לומר שזוהי השוואה גמורה, השומע הוא ממש כמו העונה (כמו סימן = במשוואה מתמטית). ועוד באופן פנימי: יש לומר ששומע הוא כאומר ממש מפני שבשמיעתו יש לו 'נטיה' לומר את הדברים, ואע"פ שאינו אומר בפועל הרי יש לו בחינה של 'עקימת שפתיים' (כלשון "עקימת שפתיו הוי מעשה"²), וכמו שמצוי לפעמים שהשומע מרחש בשפתיו (במודע או שלא במודע).

ערבות ושליחות

קרוב לזה: דין שומע כעונה קשור לדין ערבות, כמבואר בהלכה שבברכת המצוות אע"פ שכבר יצא יכול להוציא את חברו כיון ש"כל ישראל ערבים זה בזה"³ (אמנם במקום שהוא עצמו מחויב יתכן שאין צריך לגדר ערבות ואכמ"ל), וכן יש שייכות לדיני שליחות (כלשון המשנה

העומר קיים דין שומע כעונה, האם מי ששומע את חברו סופר יוצא ידי חובה: לדעת הלבוש אינו יוצא ולדעת הפרי חדש יוצא.

ניתן להסביר את טעמי המחלוקת בפירוש הלימוד "ספירה לכל אחד" ובגדר ספירת העומה, כפי שהוסבר בפעם הקודמת, האם הספירה היא כענינים אחרים שבהם אומרים שומע כעונה, או שהספירה היא ענין מיוחד שצריך בו את דעת האדם עצמה וכיו"ב.

שומע כעונה או כאומר

אמנם אפשר לומר שהמחלוקת היא (גם) בגדר ההלכה "שומע כעונה"⁴ בכל מקום, האם השומע הוא ממש כמי שמדבר בפיו או שהוא אינו כמדבר אלא יוצא ידי חובה ע"י השמיעה (ששמיעתו מצטרפת לאמירת חברו), כמו שחקרו האחרונים⁵, ותלו בכך את מחלוקת הראשונים⁶ במי שעומד בתפלת י"ח ושומע קדיש וקדושה האם ישתוק ויכוון למה שאומר הש"צ ויהיה כעונה, או שאם יכוון ויהיה כעונה זהו הפסק בתפלתו. כלומר האם זהו רק גדר 'דין', קביעת התורה (על דרך גזרת הכתוב) שיוצא ידי חובה בדרך זו, או מעשה, שנחשב כאומר בעצמו (דין הוא יחסית בבחינת ייה, "הנסתרת",

ד סוכה לח, ב, "מנין לשומע כעונה" עיי"ש.
ה ר"י ענגיל בגליוני הש"ס ברכות כא, ב "אי הא דשומע כעונה הכוונה דהוי כעונה ממש בדבור... או הכוונה רק דדינו כעונה ויוצאין בעצם השמיעה כמו שיוצאין בעניה אבל אין השמיעה חסובה עניה כלל והיא רק שמיעה לבד אלא שגם בשמיעה לבד יוצאין כמו שיוצאין בעניה". וקרוב לזה בספר שיח השדה (ר' אריה צבי פרומר הי"ד), שער ברכת ה' סימן ד: "אם שומע כעונה פירושו דגוף השמיעה היא כדבור או דלמא אין השמיעה חסובה בעצם כדבור רק היא סיבה שתהיה אמירת העונה מתייחסת לשומע וכאלו פה הדובר היה של שומע אבל הדבור אי אפשר לייחס לאזנים השומעות רק לפה הדובר". חזון איש או"ח סי' כט "הא דאמרינן שומע כעונה אי פירושו שיוצא במעשה השמיעה לחוד או שמתייחס אליו גם הדבור של המשמיע ע"י שמיעה ויוצא יד"ח בשיתוף השמיעה והדבור של חברו [הסבר בדרך "משפט" הנתפס בשכל, מעין פעולה ממשית]".

ו תוספות ברכות כא, ב ד"ה עד שלא. רא"ש שם פ"ג סי' יח. טור וש"ע או"ח קד, ז.

ז דברים כט, כח.

ח סנהדרין סה, א.

ט רש"י ראש השנה כט, א "כל הברכות כולן אף על פי שיצא מוציא, שהרי כל ישראל ערבים זה בזה למצות".

שאוּמַר חֲבֵרִי^ח (לפי שני הצדדים בחקירה לעיל). בנוסף, יש דין של עניית אמן, הן בברכות והן בשבועה, "כל העונה אמן אחד שבועה כמוציא שבועה מפיו"^ט, ומבואר בדברי הרמב"ם (שהובאו לעיל) שהעונה אמן אחד הברכה הוא במדרגה גבוהה יותר מאשר שומע כעונה, שהוא כמברך ממש^ב. מכל מקום, נראה שהדברים מלמדים זה על זה: עניית אמן פירושה הודאה, הסכמה וקבלה^כ, וכן יסוד הדין של שומע כעונה קשור לכך שהענייה היא כהסכמה והודאה לדבר, כאילו עונה "הן" ולכן אמירת חברו מתייחסת גם אליו. בפנימיות, עניית אמן, הודאה והסכמה, שייכים בכללות למדת ההוד. הוד מלשון הודאה, "מודים חכמים לרבי מאיר"^{כב}, וכן הוד מלשון הד, השומע בשתיקתו הוא כעונה ב"קול חוזר" (סוד "בת קול") כמו הד החוזר מן ההרים ("הד הרים"^{כג}). ממילא, האומר־המברך הוא כנגד הנצח, והעונה (בשתיקה או באמירת אמן) כנגד ההוד. נצח והוד הם זוג, "תרין פלגי גופא"^{כד} הפועלים בתיאום (ולפעמים נחשבים כאחד ממש^{כה}), כאשר הנצח הוא בחינת הזכר הפועל ואומר, וההוד בחינת הנקבה, מקבל ונפעל (פאסיבי), "איהו בנצח ואיהי בהוד"^{כו} – ההוד מודה ומסכים לאמירת הנצח.

אם כן, שני הצדדים בגדר שומע כעונה

"המתפלל וטעה סימן רע לו ואם שליח צבור הוא סימן רע לשולחיו מפני ששלוחו של אדם כמותו", אע"פ שיתכן שאין זה כגדרי שליחות רגילה). והנה גם בגדר ערבות וגם בגדר שליחות יש (בכללות) שתי רמות: ניתן להבין שהערבות היא כאחד ממש וניתן להבין שהאחד רק ערב לחברו^{כז}, וכן בגדר שליחות ניתן להבין שרק פעולת השליח מתייחסת למשלח וניתן להבין שהשליח הוא ממש כמשלח^{כח}, כלשון אדה"ז "שלוחו של אדם כמותו ממש"^{כט}. ועל דרך זה שתי הדעות בגדר שומע כעונה, האם הם כאחד ממש או רק מתייחסים זה לזה.

◆ הלשון עניה "שומע כעונה" יכולה להתפרש כמי שעונה ואומר בקול רם, כמו בפסוק "וענו הלוים... קול רם"^ל, אע"פ שבפועל הוא שקט (ולכל היותר יש מעין עקימת שפתיו). זהו מקור יפה לווארט החסידי^{לא} שצריך לצעוק בשקט, שאף אחד לא ישמע, "צעק לבם אל ה'".^{לב} זוכים לכך על ידי ההלכה של שומע כעונה, המחנכת את האדם לדבר ללא דבור ממשי. וכן יש לדרוש: "מלה בסלע, משתוקא בתרין"^{לד} – על ידי שני יהודים, אחד מדבר ואחד שומע ושוקת, זוכים לעצמה כפולה מדבור, כיון שהשומע אינו רק מדבר ואומר אלא צועק בלב.

פנימיות דין שומע כעונה

הפירוש הפשוט ב"שומע" כעונה היינו שהשומע יוצא ידי חובה כאילו חוזר ואומר מה

יח כמבואר בסוכה לח, ב ובפירוש רש"י שם, שכאשר החזן אומר פעם אחת "אנא ה' הושיעה נא" והקהל חוזר ואומר "אנא ה' הושיעה נא" נחשב כאילו כפלו ואמרו כן שתי פעמים.

יט רמב"ם הלכות שבועות פ"ב ה"א.

כ כדברי הכסף משנה שם בתירוץ ראשון "דכשנתכוון ולא ענה אמן יצא ולא כמברך אבל כי ענה אמן יצא כמברך". וכן עולה מדברי הרשב"א בשו"ת ח"א סי' קכו עיי"ש.

כא ורמז יפה: הסכמה וקבלה = אמן ברצוא ושוב (א אמר אמן מן) = יג פעמים הודאה!

כב ביצה לא, ב ובכ"מ.

כג יחזקאל ז, ז.

כד ע"ח ש"ח פ"ד; קול ברמה אות קלא. וראה קהלת יעקב ערך 'שמלה'.

כה ע"פ תקו"ז תקון יג (כח, ב'כס, א). וראה ע"ח שער הכללים פ"א. ובכ"מ.

כו ע"פ תקו"ז תקון יג (כח, ב'כס, א). וראה ע"ח שער הכללים פ"א. ובכ"מ.

י ברכות פ"ה מ"ה.

יא וראה ליקוטי שיחות ח"ל פרשת יוגש שיחה א.

יב ראה לקח טוב (לר"י ענגיל) כלל א' בארוכה. וראה לקו"ש ח"ט עמ' 323 ואילך; ח"ב עמ' 148 ואילך; חל"ג, עמ' 113 ואילך; דבר מלכות ח"י שרה, וש"נ.

יג ראה קו"א לשו"ע או"ח רסג; לקו"ת יקרא א, ג ובמ"מ שם. יד דברים כז, יד.

טו לקוטי הלכות, הלכות תפלת המנחה ז; חיים וחסד אות כד; לקו"ת (טברסקי, לבוב תרכ"ו) ד"ה "אסור לאחוז" (עמ' 122). וראה נעם אלימלך פרשת שלח ד"ה "זכי תשגו".

טז איכה ב, יח.

יז מגילה יח, א.

כך מוסבר^{לד} "מודים חכמים לרבי מאיר" אע"פ ש"לא יכלו לעמוד על סוף דעתו"^{לה} אלא שהם מודים שודאי האמת אתו אע"פ שאיננו מבינים זאת, הודאה מתוך אמונה תמימה, לא בהכרה שכלית מבוררת אלא 'תחושה' שזוהי האמת. המדרגה הגבוהה של ההוד היא הודאה של הסכמה והבנה, כליה שמאלית, 'הוד מושכל'. כאן חכמים מסכימים לגמרי לרבי מאיר מתוך שהשיגו ועמדו על דעתו (כמו שיתבאר).

יש מדרגה אמצעית, 'הוד מורגש' במעבר בין ההוד המוטבע למושכל, כאשר תוך כדי התבוננות בדבריו של רבי מאיר שמעל להשגתם, טעמו הנסתר, מרגישים חכמים 'פחד' או דחיה מסוימת, היינו הרגשה שפסק-הלכה זה אינו מתאים למציאות, ומכח זה מעמיקים עד שמוצאים טעם שכלי לחלוק על רבי מאיר. יש כאן הודאה, שכן חכמים מודים (ב'חוש' של הבנה) שרבי מאיר צודק במקומו הוא^{לו}, אבל הם חולקים עליו באמרם שההלכה נקבעת לפי העולם שלנו – רבי מאיר צודק בעולם האצילות, ומצד דעת עליון, אבל בעולמות התחתונים (בי"ע) ומצד דעת תחתון אין הלכה כמותו שכן "לא בשמים היא"^{לז} (וראה בהמשך על דעת עליון ודעת תחתון). אמנם "סתם משנה רבי מאיר"^{לח} ובכל זאת בדרך כלל אין הלכה כמותו כיון שלא יכלו חכמים לעמוד על סוף דעתו, כלומר שדעתו אינה מתאימה לסברא השייכת בפועל להנהגת העולם, "יחיד ורבים הלכה כרבים [בעולמות התחתונים שהם בבחינת הריבוי]"^{לט}. אולם בדרגת הוד מושכל נקבעת הלכה כרבי מאיר כאשר דעתו מתקבלת ב'דעת העולם' כדבר

פירושם האם השומע הוא רק בבחינת הוד, סביל-ופאסיבי, ואז שמיעה לא מועילה בספירת העומר (שצריכה להיות פעולת ספירה מעשית-אקטיבית, וכן השומע קדושה באמצע תפלתו ומכוון לצאת אינה הפסקה), או שהשומע נכלל לגמרי בבחינת הנצח, ממש כמו האומר, ולכן יוצא ידי חובה בספירת העומר (ולכן אינו רשאי לכוון לקדושה באמצע תפלתו).

בדרגה הנמוכה ההוד רק 'נכנע' לנצח, נותן לנצח לנצח ולהנהיג, אמנם תוך שיתוף פעולה מלא אבל לא בהתאחדות גמורה. ואילו בדרגה הגבוהה ההוד מתכלל בנצח ומצטרף לגמרי לתנועת הנצחון (והנצוח על המלאכה).

שלוש דרגות של הוד

יש לבאר יותר. מצינו שלש בחינות של נצח והוד^{כז}, וסדרן מלמעלה למטה: שתי הכליות (כליה ימין נצח וכליה שמאל הוד)^{כח}; תרין יבעין (הביצים המבשלות את הזרע, ימין ושמאל)^{כט}; ושתי הרגלים (ימין ושמאל)^ל. בכללות, נצח והוד (וכן היסוד) שייכים לבחינת ה'מוטבע' בנפש, התנהגות מעשית-טבעית (אינסטינקטיבית), אך יחסית הכליות היינו המושכל (מושכל שבמוטבע), "כליות יועצות"^{לא}, הבעין היינו מורגש (שבמוטבע), כרמוז בכך שהביצים נקראים "פחדין"^{לב}, פחד היינו יראה וגם אהבה במדות הלב, "ופחד ורחב לבבך"^{לג}; ואילו הרגלים הן המוטבע התחתון, מוטבע שבמוטבע.

ולעניין ההוד בפרט: המדרגה הנמוכה של הוד, רגל שמאל, 'הוד מוטבע', היינו הודאה בלא הבנה אלא מתוך הכנעה ואמונה, הודאה מרחוק.

לד ראה סידור עם דא"ח שער הל"ג בעומר שג, ג. ובכ"מ. לה עירובין יג, ב.
לו על דרך "שרפים עומדים ממעל לו" (ישעיה ו, ב) ומבואר בחסידות (הוספות לכש"ט אות מח) שהשרפים בעולם הבריאה חשים מרחוק את הבטול הגמור של עולם האצילות.
לז דברים ל, יב.
לח סנהדרין פו, א.
לט ברכות לז, א וברבוי מקומות.

כז ראה רפואה שלמה ביאור ב.
כח ראה תקו"ז תקון מח (פה, א); תניא אגה"ק טו.
כט ספר הליקוטים עקב פ"ח; תניא שם. ובכ"מ.
ל הקדמת תקו"ז יז, א ("פתח אליהו").
לא ברכות סא, א. וראה תקו"ז תקון מח (פה, א); תניא אגה"ק טו.
לב איוב מ, יז. וכן בתרגום אונקלוס וברש"י על ויקרא כא, א.
לג ישעיה ס, ה.

דעת תחתון ודעת עליון

באופן נוסף ומשלים: שתי הבחינות הנ"ל של ההוד והתכללותו בנצח שייכות לשתי דרגות בדעת, דעת עליון ודעת תחתון.

ביחס בין הקב"ה והנבראים: דעת עליון היינו הידיעה ש"כולא קמיה כלא חשיב" מה, מצד העליון (קמיה) המציאות התחתונה היא אין ולמעלה הוא היש האמתי, ממילא האין בטל ואינו נחשב ביחס ליש. דעת תחתון היינו מצד הנבראים החשים את קיומם ליש ודבר ממש אלא שיודעים ומכירים באין האלקי המחיה ומהווה אותם. בדעת עליון התחתון נכלל ובטל לגמרי בעליון, אחדות אמיתית (כמו כוונת "הוי" אלהינו הוי' אחד"מ, שכל שבעת הרקיעים והארץ [ח] וארבעת הרוחות [ד] נכללים באחדותו [א]מ). ומצד דעת תחתון היש קיים בפני עצמו אלא שמבטל עצמו ו'מודה' לעליון (בבחינת 'בטול היש' ולא 'בטול במציאות'). דעת עליון היא אחדות ודעת תחתון היא שיתוף פעולה.

ולענייננו: ההוד המושכל בטל לנצח כמו בטול של דעת עליון, וכן "שומע כעונה" הוא אחדות גמורה של שניהם, שומע כעונה ממש, כאומר בפיו. ואילו ההוד המוטבע בטל לנצח כמו הבטול שמצד דעת תחתון, שתוף פעולה, כשתי רגלים ההולכות יחד, השומע משתתף באמירת חברו ויוצא בה אבל אינו ממש כאומר.

[לשיטה שאי אפשר לצאת בספירה כששומע מאחר, מכל מקום בברכה שעל הספירה ניתן לצאת בשמיעה. אם כן המבנה הפנימי המתקבל הוא שהברכה היא בנצח והוד, המברך בנצח והשומע בהוד; הספירה עצמה, עצם המצוה, היא ביסוד, כאשר היסוד סופר את הזמן ומחשיב אותה, הזמן עצמו היינו המלכות].

ענין זה נוגע גם לגדרי ערבות וגדרי שליחות, האם יש התאחדות גמורה או רק שיתוף פעולה. ובכלל, בכל מקום שיש השוואה בין שנים, כלשון

השוה לכל נפש, הארת עולם האצילות מגיעה לעולם המעשה (שהרי "אצילות נמצאת גם פה" כדברי הרב המגיד¹²), שעל כן נקרא רבי מאיר "שמאיר עיני חכמים בהלכה"^{מא}, כפשוטו שמאיר את עיניהם לראות-להשיג שהלכה כמותו. כאמור, דרגת הוד מושכל היא כנגד הכליות – כליות לשון כל, כולם מסכימים לדעה אחת המתאימה לפועל ממש ומסוגלת להוציא מן הכח אל הפועל (שהוא ענין נצח והוד בכלל), גילוי אלקות בקיום המצוות למעשה.

קעת נגיע לדין שומע כעונה: שרש שתי הדעות בגדר שומע כעונה הוא בשתי דרגות של הוד, הוד מושכל והוד מוטבע. לדעת הלבוש וסיעתו, שומע כעונה היינו בדרגה הנמוכה של ההוד, כמי שעונה אמן מתוך אמונה ללא הבנה, לכן אע"פ שהוא כעונה מכל מקום אינו כמי שאומר בעצמו, ולכן אינו יוצא בספירת העומר. בדרגה זו, ההוד עדיין 'מרוחק' מהנצח ואינו נכלל בו ממש, השומע אינו ממש כמו כאומר. ואילו לדעת הפרי חדש וסיעתו, שומע כעונה היינו המדרגה הגבוהה של הוד, מבין ומסכים לגמרי, מזדהה עם האומר ונעשה כמי שאומר בעצמו (ההוד נכלל בנצח), 'אני אומר שהיום יום אחד לעמר'.

◆ שלש הבחינות של ההוד, **כליה ביצה רגל = מצה מצה מצה**, רמז לשלש מצות של ליל הסדר. המצה היא "לחם עני"^{מב}, "שעונים עליו דברים הרבה"^{מג}, קשור לדין שומע כעונה (כדברי אדה"ז שגם במצות ההגדה יוצאים ידי חובה מדין שומע כעונה^{מז}). התבאר שאכילת המצה נותנת דעת לספירת העומר, וממילא "שעונים עליו דברים הרבה" מכון גם לספירת העומר המתחילה בלילה הבא.

מ ראה סוד ה' ליראיו ש"ב פ"ה.

מא עירובין יג, ב.

מב דברים טז, ג.

מג פסחים לו, א; קטו, ב.

מד ש"ע אדה"ז תעג, כד.

מה ע"פ זהר ח"א יא, ב (וראה דניאל ד, לב).

מו דברים ו, ד.

מז ס"מ ק' סימן ב; הובא בב"א"ח סימן סא.

שומע כעונה ושני אורות

בדרך הרמז: **שומע כעונה = שניאור, שני אור**, היינו האור של ההוד המושכל והאור של ההוד המוטבע. ועוד, **שומע כעונה = שני אור = הוי' ישראל**, אור הוי' מלמעלה, אור המושכל, ואור ישראל מלמטה, אור המוטבע, סוד "יהי אור [מלמעלה] ויהי אור [מלמטה]"^{נא}.

נפתח את ההתבוננות הזו: מצד אחד האור של ישראל (כלשון הכתוב "אור ישראל"^{נב}) הוא האור שבא מלמטה, ההוד המוטבע המודה מרחוק. אבל **ישראל** אותיות **לי ראש**^{נג} דהיינו שבתוך ההוד המוטבע יש הארה מהמושכל (הראש-המוחין, כאשר הארת המושכל במוטבע היא סוד 'מוחין דעיבור'). כלומר שההודאה מתוך אי הבנה אינה כמי שלא מבין ולא יודע כלל אלא כמי שמונח אצלו כדבר 'מובן מאליו' שאינו מבין, ודוק.

אמנם **ישראל, לי ראש**, רומז גם להוד המושכל (ראש ממש), והיינו המקום העליון שבו "קוב"ה וישראל כולא חד ממש"^{נד}, ו"מחשבתן של ישראל קדמה לכל דבר"^{נה}, ושם הקב"ה נמלך בנשמותיהם של צדיקים^{נו} (כל ישראל, "ועמך כלם צדיקים"^{נז}, לפני כל צמצום, חסרון וחטא), שהרי המלכות-ההתייעצות שייכת לדרגת ההוד המושכל, "כליות יועצות".

נא ממוצע כל אות של שומע כעונה = סג, סוד שם ס"ג השייך לבינה, "בינה עד הוד אתפשטת".

נב ישעיה' יז.

נג ספר הליקוטים וישב. ובכ"מ.

נד ע"פ זהר ח"ג עג, א. ראה אדיר במרום לא, א.

נה בראשית רבה א, ד; תנא דבי אליהו רבה פ"ד ופ"א.

נו בראשית רבה ח, ז.

נז ישעיה' ס, כא.

"שומע כעונה", "שלוחו כמותו" – האם זו השוואה גמורה, ממש, או רק 'כביכול' ו'כאילו', בדרך הקירוב והדמיון. וכן בפנימיות התורה, כשאומרים "כולא קמיה כלא חשיב" ניתן לפרש בשתי דרכים (כמבואר בחסידות^{מא}): ניתן לפרש "כמו לא", דומה ללא, וזהו הפירוש המתאים לדעת תחתון. אבל ניתן לפרש "כולא קמיה" שזה ממש (=) "לא", וזהו הפירוש האמתי מצד דעת עליון^{מב}.

בכללות, בנגלה של התורה מתפרשות השוואות כגון אלו בדרך שאינה השוואה גמורה, אבל בפנימיות התורה מתברר שהשוואה היא גמורה ורצינית (כמו שהמשל מתאחד עם הנמשל). מכאן יובן מדוע אדמו"ר הזקן (וכן רבותינו הבאים אחריו) משתמש הרבה במלה ממש, הן בנגלה והן בפנימיות: "שלוחו של אדם כמותו ממש", "והנפש השנית בישראל היא חלק אלוה ממעל ממש"^{מג}, לומר שהשוואה היא אמיתית, כמתאים למבט של דעת עליון. כידוע, השימוש במלה **ממש** בולט ביותר בדברי הרבי (כרמוז גם בראשי התבות של שמו ושם משפחתו), ובמיוחד בהקשר של החתירה לגאולה האמתית והשלמה "תיכף ומיד ממש".

מח ראה חתן עם הכלה הערה מז (ע"פ מאמר ד"ה "לך אדני הצדקה" הנדפס בסליחות).

מט "אל **דעות** הוי" (שמואל"א ב, ג) רומז לשתי דעות, דעת עליון ודעת תחתון, אך "אל" עצמו (לשון כח) היינו העצמות ממש, שמעל לדעות הנ"ל ומייחד אותן, ומצדו נכון פירוש שלישי ב"כולא קמיה כלא חשיב" – שהבטול הוא לאין ערוך יותר מאשר "לא", לכן אומרים "כלא" בכ"ף הדמיון, כי "לא" הוא רק משל לעוצם הבטול, ואכמ"ל.

נ תניא פ"ב.

פרקי אבות

פרק ד, חשנה טו

בינוניות הגלות

רַבִּי יִנְאִי אֹמֵר אֵין בְּיַדֵּינוּ לֹא מִשְׁלוֹת
הַרְשָׁעִים וְאֵף לֹא מִיִּסּוּרֵי הַצְּדִיקִים.

ספק וספק ספיקא. אלו יסורים של יראה (יראת הספק) ולא יסורים של אהבה (אהבת הודאי). בגלות אין לרשעים שלווה והשקט (כמו שהיו להם לפני שגלינו מארצנו, כמתואר היטב בשירת האזינו), וממילא אינם רשעים באמת.

בגלות הכל חלום – "היינו כְּחֹלְמִים". בחלום הכל רק נדמה, אינו באמת. רק נדמה שפלוני צדיק ואלמוני רשע, אך אין זו מציאות אמיתית כלל וכלל.

מכך אפשר להבין שתכלית הגלות, פיזור עם ישראל בין העמים, היא להגיע לשוויון ולאחדות! הגלות אמורה להחליק את כל ה'שפיצים' שיש בעם ישראל. וכן מבואר בחסידות, שהגלות מביאה אותנו לשפלות (איני צדיק ואיני רשע, אז מה אני? גארנישט!) והשפלות מביאה אותנו לאחדות ("סדנא דארעא חד הוא"), ואז ראויים אנו להגאל – "זכו [לא להיות צדיקים ולא להיות רשעים] אחישנה" – אחזיר לכם את החושים שלכם, יב החושים של יב שבטי י"ה, יב גבולי אלכסון, ללא שום שפיץ (קצה-קיצוניות) כלל, רק חיבורים בין יהודים הנעשים ע"י הסתכלות באין (סוד האלכסון). האין הופך את הגבול לגיבול, תחלת תהליך לישת העיסה, וכתיאור יצירת אדם הראשון – "וַיֵּאָדָּע יְעֹלָה מִן הָאָרֶץ וְהִשְׁקָה אֶת כָּל פְּנֵי הָאֲדָמָה. וַיִּיצֶר הוּא אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם עֶפְרָם מִן הָאֲדָמָה גו'", "לענין ברייתו של אדם העלה התהום והשקה עננים לשרות העפר ונברא האדם כגבל זה שנותן מים ואח"כ לש את העיסה אף כאן 'והשקה' ואח"כ 'וייצר'".

הגלות, עם כל הפיזור שלה, מגבשת-מגבלת את עם ישראל להיות עם אחד, על כל גווניו-גבוליו-אלכסוניו, להיות כולנו בינונים (מציאות שלא היתה ולא נבראה), וד"ל (כאשר תכלית הפיזור היא קיום מצות צדקה – "פִּזְרֵן נְתָן לְאֶבְיוֹנִים", ר"ת נפל, "כִּי נִפְלְתִי קָמַתִּי", וד"ל).

פירש הרע"ב בפירושו השני: "אין לנו בזמן הגלות לא משלוה והשקט שרגיל הקב"ה לתת לרשעים כדי לטרוח מן העולם הבא, ואף לא מן היסורים המיוחדים לצדיקים שהן יסורים של אהבה שאין בהן בטול תורה. כלומר יצאנו מכלל רשעים, שאין לנו השלוה שיש לרשעים, ולכלל צדיקים לא הגענו, שהיסורים שלנו אינן של אהבה כיסורי הצדיקים". נמצא שבזמן הגלות כולנו 'בינונים', שהרי מכלל רשעים יצאנו ולכלל צדיקים לא הגענו! קושי הגלות מוציא אותנו מכלל רשעים – בגלות אין לנו רוחב-דעת לחטוא מרצון – וגם לא נותן לנו לעבוד את ה' כדבעי כצדיקים.

כשם שעיקר קיום המצות (וגם העברות) הוא בארץ ישראל דוקא (לא בגלות), כך עיקר גדר צדיק ורשע הוא בארץ ישראל. בארץ ישראל יש 'קיצוניות' (כמו שרואים במוחש גם בימינו – ימין קיצוני לעומת שמאל קיצוני), מה שאין כן בחו"ל.

בגלות הכל 'פרוה', לא בשרי ולא חלבי, הכל פושר – מים פושרים, לא חמים ולא קרים (כולל תורת חו"ל, "אין מים אלא תורה").

כפי שמביא הרע"ב, "יסורין של אהבה" הם יסורים "שאין בהן בטול תורה". ביסורי הגלות יש בטול תורה, בטול הוראה ברורה, הכל בגדר

הסיפור החסידי

"הייטב לב" השני מסיגט | "אני אחראי עליו"

רבי יקותיאל יהודה (זלמן לייב) טייטלבוים, הייטב לב השני מסיגט, נולד בתרע"ב לרבי חיים צבי ה"עצי חיים" ולברכה סימא בת רבי שלום אליעזר הלברשטאם מראצפערט, ונקרא על שם סבו, ה"ייטב לב" הראשון. לאחר פטירת אביו באופן פתאומי בתרפ"ו, התמנה בגיל 14 שנים בלבד למלא מקום אביו ברבנות ובאדמו"רות על ידי גדולי הדור שנתנו לו "קוויטל", ובהם דודו רבי יואל מסאטמאר ועוד מגדולי החסידות. נישא פעמיים – תחילה לרחל בת דודו רבי יואל מסאטמאר שנפטרה ללא ילדים בתרצ"א, ואחר כך לגיטל יהודית הלברשטאם מראצפערט שילדה לו את חיים צבי ורחל. בשנות השואה החביא פליטים רבים למרות הסכנה, ונאסר פעמיים בידי הרשעים. כששלושים בחורי ישיבה פליטים נתפסו בישיבתו, נאסר שוב וישב במאסר עד הכיבוש הגרמני של הונגריה. בכ"ה באייר תש"ד, נלקח יחד עם משפחתו ובני עירו למחנה ההשמדה אושוויץ, שם נרצח על קידוש ה'.

שהיה מיועד לו לילך. כך אסף הרבה מעות כל היום עד ממש לעתותי ערב, כשהוא צם באותו היום כנהוג, ואחרי שכיתת רגליו והתאמץ הרבה נעשה חלש וייגע.

הסדר בסניעט היה כפי הדרך שהבחורים אכלו אצל בעלי בתים, והיה דרכו של ההוא לאכול אצל הנגיד הנודע מוה"ר ר' קלמן כהנא ע"ה, שהיה "תורה וגדולה במקום אחד". לר' קלמן היה ביהמ"ד כשלעצמו, לכן הלך אליו לביהמ"ד שלו להתפלל, כדי שאח"כ ילך לאכול עמו. באמצע התפילה, מחמת שהיה עייף ורעב, נרדם על מקומו, בתוך שנתו רואה הוא את עצמו בבי"ד של מעלה שדנים מעשיו ביום הדין, ומביאים חבילי מעשיו, והחליטו כבר שהוא נשאר שם בעולם העליון.

בתוך כך מגיע הרבי הייטב לב, וטוען בפני הבי"ד: מה רוצים הנכם מבחור צעיר, הלא אינו יודע כלום, ואני אשמור עליו! תוך כדי דבריו תפס אותו בדרש בגדיו ומשך אותו אליו. התעורר הבחור משנתו, ומצא את עצמו יושב בביהמ"ד ליד המחזור, והביהמ"ד ריק מאנשים, שכבר עבר זמן מה מעת

בחור אחד למד בישיבת הייטב לב זי"ע, ופעם אחת בימי החנוכה ישבו בחורים בבית המדרש ושיחקו בקלפים. לפתע נכנס הרבי וניגש אליהם, ולא היה להם פנאי להחביא ממנו את הקלפים. ניגש הצדיק לבחור, לקח אותו הצידה ואמר לו מילים ספורות, ויצא. הבחור פרץ בבכי, וחבריו הפצירו בו שיגלה להם: מה אמר לו הרבי? ולמה רק לזו? ומדוע פרץ בבכי? אך לא רצה לספר. רק בתחילת השואה, כשהגיעו ימי הצרות, סיפר לחברו מה שהיה עמו: בישיבה היתה קופת צדקה המיועדת לבחורים עניים, ודרכם של הבחורים היה שהיו מתחלקים לקבוצות בכל יומי דפגרי ובעת רצון לילך על הפתחים לאסוף מעות עבור הצדקה. פעם אחת בערב ר"ה, חילק גבאי הצדקה בישיבה לכל זוג בחורים מקום אחר שילכו שם לאסוף כסף, והיות שהיה זה בערב ר"ה נתנו הציבור סכומים הוגנים יותר ממועדים אחרים. כשראה שמצליח המשיך לילך יותר ויותר — גם אחר שכבר נמר המקום

אחריות לעצמך.

היכולת לקחת אחריות היא ההבדל המהותי בין ילד לבין אדם בוגר. אך המעבר מילדות לבגרות, כפי שממחיש הסיפור, הוא לא חלק וחד כל כך: מדובר בתהליך מתמשך, עם עליות וירידות. האם ניתן לזהות בו נקודות מרכזיות? ביהדות, התבגרות האדם מצוינת בשתי נקודות עיקריות: בגיל בר מצווה, ובגיל עשרים. בגיל בר מצווה חייב האדם במצוות וכן בדיני אדם, ואילו בגיל עשרים הוא מתחייב בדיני שמים. נוסף על כך, הוא נעשה "יצא צבא בישראל" וגם "בן עשרים לרדוף" – אחרי פרנסה למשפחתו.

שתי קומות ההתבגרות הללו, הן אלה שהזכרנו בתחילת הביאור: אחריות עצמית, המתבטאת במצוות ובהישמרות מלהזיק לזולת, ואחריות על הכלל המתחילה במשפחה וממשיכה הלאה אל כלל העם.

מכך שבדיני שמים לא מחייבים את האדם עד לגיל עשרים (כפי שטען הרבי "מה אתם רוצים מבחור צעיר?"), נראה כי עיקר העניין בדיני שמים הוא בלקיחת האחריות הציבורית של האדם. בלשון הקבלה, נתבע מאיתנו מעבר מ"מוחין דאמא" של אחריות אישית, המאפיינים חסיד פשוט, ל"מוחין דאבא" של אחריות לזולת – שהפגין ה"יטב לב" בבית דין של מעלה.

אכן ניתן לשער, כי החוש שביטא הנער בלקיחת האחריות הכללית שלו, כשהשקיע כוחות רבים כל כך בדאגה לנזקקים, הוא שהביא ללקיחת האחריות של הרבי עליו: אם ביכולתו לנהוג באכפתיות כללית כזו, הרי ש"בכלל מאתיים מנה" והוא יצליח לבסוף לקחת אחריות גם על עצמו. (ע"פ שיעור י"ח אדר ע"ג)

גמר התפילה, ודלת הביהמ"ד כבר נעולה. קפץ הבחור מבעד החלון החוצה, והלך לבית מארחו. אך כשהגיע לשם ראה שהדלת סגורה, הביט פנימה וראה שאינו נמצא שם בבית. הישב בדעתו מסתמא כבר הלך לשולחנו של הייטב לב זי"ע, הלך גם הוא לביהמ"ד של הייטב לב זי"ע, כשהגיע נוכח לראות שכבר אוחזים בסוף עריכת השולחן המהור, ונעמד בסוף השולחן, כשהוא מוטרד מאוד מהרעב, וגם שכעת הוא ליל יו"ט וצריך לקדש על היין ולאכול סעודת יו"ט וכו'.

בתוך כדי ההרהורים לקח הייטב לב זי"ע הנביע ומילא ביין ומסר למשמשו שיתן זאת לבחור העומד שם, וצירף לו גם שני לחמניות. הבחור נעמד בצד וקידש על היין ואכל הסעודה, בתוך כך שמהרהר שכנראה החלום הוא אמיתי והרבי יודע מכל זה.

כיון שעבר ר"ה ועשרת ימי תשובה, נכנס הבחור אל הרבי הייטב לב עם קוויטל, והרבי לא הזכיר שום דבר מהחלום, התחיל הבחור להרהר שהחלום אינו אמיתי, והרבי אינו יודע מכך, ורק משום שהיה ניכר עליו שהוא רעב לכן שלח לו לקדש ולאכול. בן עבר יום הקדוש, וקודם סוכות הסתובב בדיוקא עם הבחורים שעזרו לבנות הסוכה, אך הרבי אינו מזכיר לו מאומה, כך עברו כל החגים, והתחיל לחשוב שכנראה שהחלום לא היה אמיתי. אך כשהגיעו ימות החנוכה ושיחק כנוכח בקלפים, ניגש אליו הייטב לב ואמר לו: בנין כך לקחתי על עצמי אחריות לשמור עליך שתלמוד ולא תבטל מזמנך, וכעת הנך משחק ומבטל הזמן? כיון שכך – המשיך לספר לחבירו – אין זה פלא שפרצתי בכביה...

מילת המפתח בסיפור הזה, מבחינות רבות, היא המילה "אחריות". הרבי לוקח אחריות על התנהגות הבחור, אך בסופו של דבר מעורר אותו ותובע: האחריות שלי עליך, מטילה עליך

עוד מלבדו, וממילא מה זה בכלל נוגע מי הצדיק היותר גדול. העיקר הוא שצריך להתקשר לאותו צדיק שאני מרגיש הכי הרבה שייכות אליו והזדהות אתו (מרגיש איך שהוא 'כולל'-'מכיל' אותי) ומרגיש שהוא מאיר את עיני עוד מלבדו, וממילא מה זה בכלל נוגע מי הצדיק היותר גדול. העיקר הוא שצריך להתקשר לאותו צדיק שאני מרגיש הכי הרבה שייכות אליו והזדהות אתו (מרגיש איך שהוא 'כולל'-'מכיל' אותי) ומרגיש שהוא מאיר את עיני

בתורתו וחודר לעמקי נשמתו, לכוון אותי בדרך עבודת ה' השייכת אלי ולדעת מה היא השליחות שלי בחיים.

מענות ותשובות

שו"ת עם הרב

ליווי מועמדים לגיור

במשך השנים משפחתנו ליוותה כמה וכמה מועמדים לגיור כחלק מתהליך הגיור שלהם כפי שדורש בית הדין. עד כה, מתוך רבים שעברו אצלנו, רק שתי בנות שסיימו את התהליך אכן ממשיכות לשמור מצוות. השאר ניתקו מגע בשלב מסויים, מה שבעצם מרגיש שהם 'עבדו' על בית הדין ועלינו.

כבר שנים, פונים אלינו כאלו שבתהליך גיור ומבקשים (בעיקר בנות) שנלווה אותם כמשפחה בתהליך הגיור, כפי שדורש מהם בית הדין.

חשבנו שאולי כדאי לנו לשנות גישה ולהקשות' על מי שמבקש ליווי, כדי 'לסנן' מועמדים לא רציניים ולהמשיך רק עם אלה שמוכנים להשקיע. מצד שני, אנחנו מסופקים אם זה ישנה את תמונת המצב הנוכחית.

האם נכון 'להקשיח' את התנאים? האם בכלל יש טעם להמשיך בליווי הזה? מהי המשמעות של גיור שכזה?

מענה:

דברנו הרבה פעמים על כך שצריכים 'חוש' כדי לזהות מי

רציני באמת, וחבל להפסיד את הרציניים בגלל הלא-רציניים. העיקר להרגיש את הענוה ושפלות שלו ואת הכמיהה שלו להיות יהודי, בן לעם ה' מתוך דבקות בתורת ה', כלומר רצון עז ללמוד ולדעת, שמי שאינו רציני אין לו את זה בכלל. דבר ראשון צריך לקבוע עת ללמוד אתו נגלה וחסידות ועי"ז די קל לדעת מי הוא ואם הוא באמת רוצה להתקרב לתורה ומצות. [אם מרגישים שהוא לא רציני אז ודאי אין מה להמשיך וללוות אותו].

הזדהות עם פסוקי תהלים

השנה הפרק של אדה"ז הוא "ה' לא גבה לבי ולא רמו עיני ולא הלכתי בגדולות ובנפלאות ממני". מה צריך לחשוב כשאומרים את זה, אם אני יודע שכן גבה לבי, וכן רמו עיני, ולא פעם הילכתי בגדולות ובנפלאות ממני?

מענה:

פרק קל"א בתהלים היה הפרק הכי אהוב על ר' אשר פריינד, הוא חזר על פסוקיו תמיד, המצלצלים לי בראש עד היום

הזה. מה שאתה כותב גם הייתי חושב לעצמי כששמעתי אותו אומר את הפסוקים ב'טעמים' המיוחדים שלו. חשוב על ר' אשר כשאתה אומר את הפסוקים האלה – המסוגלים להביא את אומרים לשפלות (ושמחה, ודבקות בה').

מי הצדיק הכי גדול?

לאחרונה התקרבותי לתורת רבי נחמן מברסלב ותהיתי קצת כיצד יש להתייחס לדברים שהוא אומר על עצמו כגון "ואמר שממנו כבר לא יהיה עוד חדשות עד משיח צדקנו", או "חידוש כמוני עוד לא היה בעולם". וכי אין עוד צדיקים בעולם? מה היחס בינו לבינים?

מענה:

אמרות צדיקים שלא מבינים, צריך לקבל בתמימות גמורה ללא שום חקירות, כמו שלא מבינים את ה' כך לא מבינים את כל דברי צדיקי האמת (אם היו מבינים את הכל, היה זה סימן שהוא לא צדיק אמת). בכגון דא צריך להתבונן ש"ה' הוא הכל והכל זה ה'" ו"אין

גִּדּוּל בְּאַלְנֵי־אֵיִם

שְׁלוֹם יְלָדִים!

בְּיוֹם רַבִּיעֵי הַקְּרוֹב, הַיּוֹם בּוֹ נֶצְיַן אֶת "יְסוֹד שְׁבִיטוֹד" שֶׁל יְמֵי סְפִירַת הָעֵמָּה, יְחוּל גַּם יוֹם הַסְּתַלְקוֹתוֹ שֶׁל אֶחָד מִגְּדוּלֵי חֲסִידֵי חַב"ד – רַבִּי יֶצְחָק אֵיזִיק מְהוּמִיל.

רַבִּי אֵיזִיק זָכָה לְהֶאָרֶיךָ יָמִים וּלְהַגִּיעַ לְגִיל 87, וּלְפִיכֶּךָ זָכָה גַּם לְהִיּוֹת מְקַשֵּׁר לְשִׁלְשֵׁת הַרַבֵּיִם הָרֵאשׁוֹנִים – אֲדָמוֹ"ר הַזָּקֵן, אֲדָמוֹ"ר הָאֲמֻצָּעִי וְהַצֶּמַח צֶדֶק. הוּא נוֹדַע בְּגֵאוֹנוֹתוֹ הַמְפֹּלְגָה וּבַעֲמָקוֹתוֹ הַמֵּי־חֻדָּת, עַד שֶׁנֶּהוּג לְכַוֵּנוֹתוֹ 'גְּדוּל הַמְשֻׁכְּלִים' בְּחֻסְדוֹת. אֶת הַחֻסְדוֹת הָעֵמָּה שֶׁלוֹ הוּא הֶעֱלָה עַל הַכֶּתֶב בְּסֻדְרַת הַסְּפָרִים "חֲנֹה אֲרִיאֵל", שֶׁסִּגְנוֹנָם יְחוּדֵי וּמְקוּרֵי.

לְאַתֵּיִם לֵל בְּכַוֵּנוֹת

לְאֲדָמוֹ"ר הַזָּקֵן הִגִּיעַ רַבִּי אֵיזִיק בְּבַחֲרוֹר צָעִיר כְּבוֹן עֶשְׂרִים. עוֹד לִפְנֵי כּוֹ נוֹדַע כְּ"עֵלוֹי" מְבָרִיק וְשֶׁקֶדוֹן עֲצוּם, אֲלָא שֶׁנֶּפְשׁוֹ חֻשְׁקָה בְּתוֹרַת הַחֻסְדוֹת.

לע"נ חיה שרה בת ר' משה ע"ה נכתב ע"ה הרב שילה אופן.

הוֹרֵיו לֹא 'הִתְלַהְבּוּ' וְלֹא רָאוּ זֹאת בְּעֵין יָפָה. אָבִיו, שֶׁהִיָּה בְּעֶצְמוֹ תַלְמִיד חֶכֶם גָּדוֹל, מִמֶּשׁ הִתְנַגֵּד לְנִסְיַעְתּוֹ אֶל הַרַבִּי וְאָף יָשָׁב עָלָיו 'שְׁבַעָה' כְּמִי שֶׁנִּפְטַר מִן הָעוֹלָם. מִבְּחִינַתוֹ עֲזִיבַת סְפָסֵל הַלְמוּדִים וְהִלִּיכָה לְצַדִּיקִים הֵיטָה יוֹתֵר מֵאֲשֶׁר בְּטוֹל תּוֹרָה, אֲלָא מִמֶּשׁ מוֹת, לֹא עָלִינוּ. לְמֵרוֹת זֹאת, אֲצַל רַבִּי אֵיזִיק בְּעֵרָה הַתְּשׁוּקָה וְהוּא יָצָא לְדֶרֶךְ. רַק לְאַחַר שֶׁחֲזַר לְבֵיתוֹ בַּפַּעַם הָרֵאשׁוֹנָה וְעָרַךְ סִיּוּם עַל כָּל הַשָּׁ"ס הַתְּרַצָּה אָבִיו וְהִתְפַּיֵּס עִמּוֹ.

רַבִּי אֵיזִיק אֲמַנָּם שֶׁהָה בְּחֻצַּר הַרַבִּי, אֲבָל לֹא מִיָּד נִכְנַס אֶל הַרַבִּי לִיְחִידוֹת. לְשֵׁם כֶּן יֵשׁ לְהִתְכַוֵּן. רַק לְאַחַר שֶׁנָּה שֶׁל הַכְּנוֹת חָשַׁב שֶׁהִגִּיעַ הַזְּמַן, אֲלָא שֶׁאֵזוֹ שֶׁמַּע מִפִּיו שֶׁל אֶחָד הַחֻסְדִּים הַזָּקֵנִים אֲמָרָה שֶׁגִּרְמָה לוֹ עֶכּוֹב נוֹסָף, וְכֵן שָׁמַע: כְּנִיסַת חֲסִיד דּוֹרְשֵׁת הַכְּנָה רַצִּינִית, לְפָחוֹת כְּמוֹ אוֹתָן הַנְּשִׁים שֶׁנִּבְחָרוּ לְהַכְנִס אֶל הַמְּלָךְ אַחֲשׁוּרוֹשׁ עַל מְנַת לְהַבְּחֵר לְהִיּוֹת מְלָכָה בְּמִקוֹם וְשִׁתִּי. הַהַכְּנוֹת מֵתְאָרוֹת בְּמַגְלַת אֶסְתֵּר

אֶל הַרְבֵּי וּלְשִׁמְעַי יִשְׁרָאוֹת אֶת הַהֶסְבֵּר,
פְּנִים בְּפָנִים.

בְּכָל פַּעַם, מְסַפֵּר רַבֵּי אֵיִזִיק, הִיא
הַרְבֵּי דוֹחָה אֶת בְּקָשָׁתוֹ. אֵלֶּא שְׁלֹאֲחֵר
בְּקָשׁוֹת חוֹזְרוֹת וְנִשְׁנָוֹת פְּעֵלָה פְּעֵלָתוֹ,
וְהוּא הַרְשָׁה לְהַפְגִּס אֶל הַרְבֵּי לְשִׁמְעַי
מֵאֲמֵר חֲסִידוֹת, וְכֵן הוּא תֹאֵר אֶת
הַמַּעֲמָד לְאַחַר שְׂיָצָא: "עַמְדָּתִי מֵרַעִיד
וְלֹא יִדְעָתִי אִם יוֹם אִם לַיְלָה... נִתְעוֹרֵר
אִז אֲצִלִּי חֲפָץ לַיְלָה לְצַעֲקַת בְּרַחוּבוֹת"
אֶת תַּכְּוֹן הַדְּבָרִים שְׁשִׁמְעַי.

אֶבְרָהָם בְּרַחוּבוֹת

מְסַפֵּר שְׁפַעַם יָשַׁב רַבֵּי אֵיִזִיק
בְּהַתְּעוֹדוֹת בְּהַ נְכַחוֹ גְּדוּלֵי הַחֲסִידִים. עַל
מָה מְדַבְּרִים חֲסִידִים בִּיגִיָּהֶם? כְּמוֹכֵן, עַל
הַרְבֵּי. כָּל אֶחָד בְּתוֹרוֹ חוֹזֵר עַל רַעִיוֹן
חֲסִידִי שְׁשִׁמְעַי אוֹ מְסַפֵּר סְפוּר מוֹפֵת
שְׁחָוָה. תוֹךְ כְּדֵי הַדְּבָרִים הַחֲלוּ הַחֲסִידִים
לְדַבֵּר אוֹדוֹת רוּחַ הַקֹּדֶשׁ הַשׁוֹרֵה עַל
הַצַּדִּיקִים. נִעְנֶה רַבֵּי אֵיִזִיק וְאָמַר: "עַל
אֲדָמוֹ"ר הַזֶּה הִיָּתָה שׁוֹרֵה רוּחַ הַקֹּדֶשׁ
בְּקִבְעוֹת. בְּנוֹ, אֲדָמוֹ"ר הַאֲמָצְעִי, הִיא
זוֹכָה לְרוּחַ הַקֹּדֶשׁ לְפִי הַזְּמָנָה, בְּשַׁעֲהָ
שְׁרָצָה וְהַכִּין עֲצָמוֹ לָכֵן. לְרַבֵּי שְׁלֹנֹה,
הַצִּמְחָ צֶדֶק, יֵשׁ רוּחַ הַקֹּדֶשׁ רַק כְּפֹה
פְּעָמִים בְּיוֹם."

דְּבָרָיו הַחֲרִיפִים גְּרָמוּ לְחִבְרוֹ הַטוֹב,
רַבֵּי הַלֵּל מְפָאֲרִיטְשׁ, לְהַתְּקוֹמָם: "אִיךָ
אֲתָה מַעֲזוֹ לְדַבֵּר כֵּן? כִּיֵּצֵד אֲתָה מְסַגֵּל
לְחַלֵּק צִיּוֹנִים לְרַבּוֹתֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים? וְכִי
לָךְ עֲצָמָה יֵשׁ רוּחַ הַקֹּדֶשׁ?!". רַבֵּי אֵיִזִיק

בְּפִסּוֹק הַבָּא — "שְׁשֵׁה חֲדָשִׁים בְּשִׁמּוֹן
הַמֵּר וְשְׁשֵׁה חֲדָשִׁים בְּבִשְׁמִים וּבְתַמְרוֹקֵי
הַנְּשִׁים". וְכֵן בָּאֵר אוֹתוֹ חֲסִיד: "שְׁשֵׁה
חֲדָשִׁים בְּשִׁמּוֹן הַמֵּר" פְּרוּשׁוֹ חֲצִי שְׁנָה
שֶׁל בְּדִיקָה מְדַקְדָּקֶת לְמַצְבָּה הָאֲמִתִּי.
עֲלִיָּה לְחִזּוֹר בְּתַשׁוּבָה מֵתוֹךְ מְרִירוֹת
עֲמָקָה עַל רַחוּקָה מֵה'. לְאַחַר תְּקוּפָה
זוֹ עֲלִיָּה לְהַעֲמִיק בְּמַחְשְׁבֶתָךְ בְּמַצִּיאוֹת
ה' וּבְנוֹכַחוֹתוֹ בְּכָל מְקוֹם, בְּכָל זְמַן וּבְכָל
מַצְבָּ. זוֹהִי הַתְּקוּפָה הַשְּׁנִיָּה שֶׁל "שְׁשֵׁה
חֲדָשִׁים בְּבִשְׁמִים" — חֲצִי שְׁנָה נוֹסְפֶת
שְׁתַּקְדָּשׁ כְּלָה לְהַתְּבוֹנְנוֹת בְּאֵלְקוֹת
וּלְהַגְשֵׁת הַמְּתִיקוֹת הַבָּאָה מִמֶּנָּה.
לְאַחַר שְׁשִׁמְעַי זֹאת הַמְּתִין רַבֵּי אֵיִזִיק
שְׁנָה נוֹסְפֶת, וְרַק בְּתֵם שְׁנֵתִים שֶׁל
הַכְּנוֹת זָכָה לְהַפְגִּס לְרַאוּשׁוֹנָה לְיַחִידוֹת.

צֶדֶק חֲסִידוֹת בְּרַחוּבוֹת

תּוֹפְעָה זוֹ חֲזָרָה עַל עֲצָמָה שׁוֹב אֲצִל
בְּנוֹ שֶׁל אֲדָמוֹ"ר הַזֶּה וּמִמְשִׁיךְ דְּרָכּוֹ —
אֲדָמוֹ"ר הַאֲמָצְעִי. אֶת הַמְּפָגֵשׁ בִּיגִיָּהֶם
מֵתֹאֵר רַבֵּי אֵיִזִיק בְּמַכְתָּב שְׁכַתָּב
לְחִבְרוֹ מִיְלָדוֹת. אוֹתוֹ חִבֵּר שְׁלֹא זָכָה
לְהַתְּקַרֵּב לְחֲסִידוֹת, אָמַר לְרַבֵּי אֵיִזִיק
שְׁלִדְעָתוֹ לְמוֹד חֲסִידוֹת אֵינוֹ נִכְלָל
בְּלְמוּד הַתּוֹרָה, אֵלֶּא סוּג שֶׁל פִּילוֹסוֹפִיָּה
(חֲקָמָה חִיצוֹנִית וְזָרָה). לְאוֹתוֹ חִבֵּר כְּתָב
רַבֵּי אֵיִזִיק מְכַתָּב נִרְגָּשׁ בְּיוֹתָה, בּוֹ תֹאֵר
לוֹ אֶת הַמְּפָגֵשׁ שֶׁלוֹ עִם הַרְבֵּי, לְאַחַר
חֲדָשִׁים אֲרָפִים שֶׁל הַמְּתִנָּה. בְּכָל פַּעַם
הִיא מְכַנִּיס רַבֵּי אֵיִזִיק פֶּתֶק עִם שְׁאֵלוֹת
בְּחֲסִידוֹת, אֲלֵיהֶן צִרְפָּה בְּקֶשֶׁה לְהַפְגִּס

לימים התבטא עליו הצמח צדק, לו היו מאות אלפי חסידים, פי מכל האנשים הקשורים עמי ובאים אלי יש לי רק שני חסידים וחצי, שהאחד מהם הוא רבי אייזיק.

טבע פנימות

אצל רבי אייזיק חסידות וחוץ משיחי לא היו דברים נפרדים. בחסידות העמקה שלו הוא תאר את דמות היהודי שעתידה לצמח פאן, בארצנו הקדושה. את אפי הדמות הזו הוא מכנה 'הטבע היהודי' (אידישע נאטור). יהודי של ארץ ישראל הוא מי שהחשק והתשוקה הטבעיים שלו הם לאלקות. את המצוות הוא מקיים כמובן מתוך ציות לצווי ה', אלא שהוא אינו עושה זאת כמי שנושא עליו משא כבד אלא כאלו היה זה רצונו־הוא – "משכני, אחריו נרוצה".

שנזכה להלך בדרכיו ולאורו!
שבת שלום ומברך!

5?

לא נבהל מתגובתו. הוא הרהר קלות ואז השיב: "רוח הקדש אמנם אין לי, אבל יש לי חוש ו'מבינות' בה...".

ואכן, בשלב מסוים, לאחר הסתלקות אדמו"ר האמצעי, כמעט והתמנה רבי אייזיק למלא את מקומו. חתנו הצעיר של הרבי הקודם, הצמח צדק, סרב להתמנות כרבי, ולכן רצו החסידים למנות במקומו את רבי אייזיק, שהתקרב אז כבר לגיל ששים. רבי אייזיק התרצה, לבש את הבגד המיוחד ובקש לעלות לכרפורה שהוכנה לו בסמיכות לביתו. ברגע שהניח את רגלו על המדרגה הראשונה חל בתוכו מהפך. "באותו רגע", תאר לאחר מכן רבי אייזיק, "נפתחו בפני השמים. לפי ומוחי נעשו זכים פי אף ממה שהפירתי בעצמי". אלא שברגע שאחריו 'נפל' במוחו זכרון קדום: "אייזיק", סח לו פעם אדמו"ר הזקן, "עשה חסד עם אחד מצאצאי". מנפילתה של מחשבה זו באותו רגע הבין רבי אייזיק שהתפקיד המיוחד מיעד למישהו אחר וסרב לקבל אותו על עצמו.

יצא לאור

רזי חסידות לילדים

שני כרכים של מאמרים נבחרים מנפלאות על סדר פרשות השבוע

bit.ly/razi-ge
058-672-9270

ב"ה

גדל את המשיח שבך! כל ילד יהודי נולד להיות משיח, והפסוק אומר עליו "אל תגעו במשיחי", ובכל יהודי יש ניצוץ משיח. את הניצוץ הזה צריך לגדל ולטפח, כדי שיצא מן הכח אל הפועל ויפעל בעולם פעולות משיחיות.

הרמב"ם מתאר חמש פעולות שעושה המשיח, אותן ניתן להקביל לשלבי חייו של כל יהודי: בחינוך למצוות בגיל קטן, בטרם יש הבנה פנימית, מתקיים "יכוף כל ישראל לילך בה ולחזק בדקה" (כפיה בדרכי נעם, כהדגשת הרבי מליובאוויטש). בגיל מצוות מתגייס הילד להיות חיל בצבא ה', החל ממלחמת היצר – "ילחם מלחמות ה'". בחתונה, בה בונים בית בו שורה "שכינה ביניהם", מקיימים "ובנה מקדש במקומו". לידת הילדים וגידולם הם בבחינת "קבץ נדחי ישראל" – בקיבוץ הנשמות שממשיכים בני הזוג, ובהשראה של גידול המשפחה גם על המשפחה הרחבה של עם ישראל. כאשר מסיימים עם שלב לידת הילדים וגידולם ומתמסרים לשליחות כללית, עסוקים בקידוש ה' בעולם כולו, עד ל"אז אהפך אל עמים שפה ברורה לקרא כלם בשם ה' לעבדו שכם אחד". בגליון הנוכחי, בשיעור שהוא בבחינת 'נשיקה חסידית', לבר מצוה של נכד, הופך הלימוד של ענייני גאולה ומשיח לדרך חיים שכל אחד יכול לאמץ לעצמו ולהוציא לאור את המשיח שבתוכו.

להצטרפות למפיצי נפלאות:

itiel@pnimi.org.il

85-bit.ly/niflaot

052-4295164 או סקרו:

רוצה להצטרף לתפוצת המייל שלנו ולקבל את כל ההודעות והשיעורים?

שלח דוא"ל: itiel@pnimi.org.il

רוצה לשמוע את שיעורי וניגוני הרב? התקשר לפניחי-פון:

079-9211452 או 02-5434297 – המספר פתוח לניידים כשרים